

РАСПЛАТА ЗА КВАТЭРУ

Рэзкі рост камунальных плацяжоў

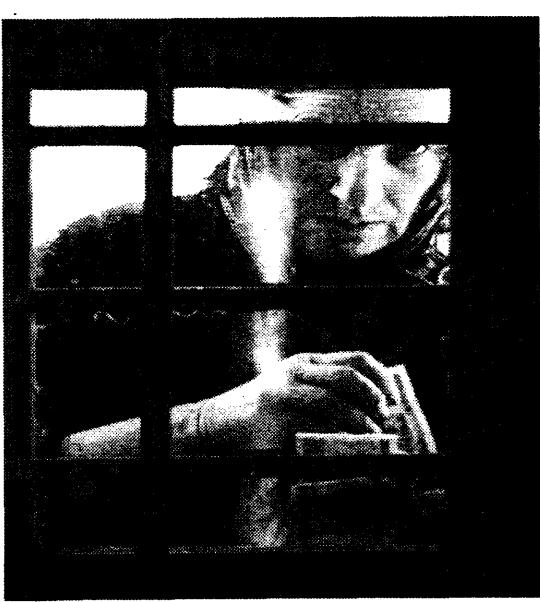
З 9—11 верасьня кватэрная плата, дана газу і электрычнасці ды памер большасці камунальных плацяжоў вырасці на 30—50%. Такога раззага скажу Беларусь ня ведала даўно. Зарплату таксама маюць падвысіць — але толькі з каstryчніцкай. А за кватэрну плаціць прыйдзеца ўжо пры канцы верасьня, а ў каstryчніку, з уключэннем ацяпленення, тая плата складзе суму, роўную недзе чвэрці настаўніцкага заробку. Урад паступова касуе датады на камунальныя паслугі насельніцтву, перакладаючы на ягоныя плечы цяжар росту цэнава на вуглевадародныя энергансбіты на сусветным рынку. Пры гэтым свабоды прыватнай ініцыятыве дадзена не было, не лібералізаваны гандаль, ня звышчана манаполія дзяржавы на рынку камунальных паслуг, не атрыманыя крэдыты МВФ, з дапамогаю якіх насельніцтву можна было б кампенсаваць выдаткі росту плацяжоў. Карапей, урад Ярмошына дзеянічае такім сама чынам, як урад Ракоўскага ў Польшчы часоў Ярузэльскага. Што й казаць, сумнеўная стратэгія!

Безадказны эканамічны і замежнапалітычны курс праводзілі ўрады А.Лукашэнкі, а расплочвацца — хоцуць, каб народ расплочваўся.

Ад новай падвышкі кватэрнае платы заплача не адна хатняя гаспадыня. Бо чым плаціць?

А гаспадары маюцца. Бэнзын зноў падаражэў. 95-ты каштую ўжо болей за 500 тыс. рублёў. Вось і пражыві!

Б.Т.

Задумка/EFE-PRC/Media

НАША НІВА

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзялкі. №37 (194) 11 ВЕРАСЬНЯ 2000 г.

Не лупіце скуръ зь незабітага кенгуру

Міністар спорту Яўген Ворсін абвясціў, што мэта беларусаў — выступіць на горш, чым на гульнях у амерыканскай Атлянте (15 медалёў, зь якіх толькі адзін залаты)

15 верасьня пад шум хваліў Ціхага акіяну ў Сыднэі адкрыўца XXVII летнія Алімпійскія гульні.

Беларуская дэлегацыя ў Сыднэі складае 235 чалавек. Наўмынай той, хто думае, што ўсе яны — спартовцы. Непасрэдных удзельнікаў алімпійскага сьвята — каля 140. Астатнія месцы займаюць трэнеры (у тым ліку два трэнеры-прыхілягі), масажысты (чамусці толькі чатыры чалавекі), міністар спорту Яўген Ворсін са сьвітай ды значны дэсант спартовых журналістаў. Цікава, што ў Сыднэй адляцелі ўсе людзі з рэдакцыі спартовых праграмаў БТ, якія валодаюць беларускай мовай, бо мэnavіта так тлумачаць факт расейскамоўнага і да таго ж бяздарнага рэпартажу аб футбольным матчу Беларусь—Валія на БТ. Але й галава прэсавага дэсанту ў Сыднэі — Уладзімер Навіцкі — дадзено ўжо здымаючыца з роднай мовы, амаль кожны выхад у эфір аздабляючы сваім улюблёным «дасі» ў трэцій асабе будучага часу. Спадар Навіцкі, трэція асаба дзеяльнасці даца — дасьцы! Але вернемся бліжэй да справаў спартовых.

Алімпійскіх ліцэнзіяў — даволаў заявіцца на слабонікты — беларусы атрымалі ажно 198! Аднак НАК вырашыў, што ў Аўстралію паедуць толькі тыя, хто мае шанец на прыстойнае месца. А вось маладыя спартовцы застануцца дома, так і не адчужышы смак алімпійскага пораху. Здавалася б, ўсё ясна — няма чаго марнаваць гроши на баласт. Але рэч у тым, што квіткі на радзіму кенгуру ды пражыванні там спартовцаў спансаруе Міжнародны алімпійскі камітэт, а за кожную выстаўленную атлета краіна-удзельніца атрымлівае яшчэ 1200 вечназялённых

талераў. Гэтыя некалькі дзясяткаў тысячай «грыноў» так і просяцца, каб іх уклалі ў дзіцячы спорт, дзе трэнэры ледзь не на грамадзкіх пачатках выхоўваюць нашу спартовую будучыню. Пра іх можна было б паклапаціца ў першую чаргу, а не пра тое, каб у Сыднэй зильтала «спартовая журналистика» Інга Хрушчова.

Алімпіец нумар адзін папярэдзіў спартовцаў падчас цырымоніі провадаў алімпійскай дэлегацыі: «Народ захдждаўся палажыцельнага рызультата». Перафразаваць гэтыя слова можна і так: «Ня будзе выніку — адкручу галаву!» Трэба сказаць, што начальнік краіны прапагандуе палітыку ня толькі бізуна. За посьпехі на сыднэйскіх стадыёнах беларусам абяцана і неблагая моркаўка: уладальніку залатога мэдаля — 60 000 далляраў, срэбнага — 40 000, бронзавага — 22 500. Акрамя таго, ільготныя цэны на жытло ў новаизбудаваным алімпійскім комплексе ў Менску. Ці будзе гэтага дастатковая для добра гысьту спартовцаў беларусаў у Сыднэі?

Богусь Біятляненак

КУБІНСКІЯ КАЗАКІ

Аляксандар Старыкевіч

Упершыню імя Лукашэнкі на Кубе пачуць гадоў пяць таму. У той час на «Востраве Свабоды» гасціцца група журналістаў з Беларусі. Эта каманда наладзіла несанкцыянованую дэмансістрацыю па вуліцах знакамітага курорту Варадэра. Пад трапічнай залевай на арандаваным джыпе ехалі чацвёрта мужчын у адных плаўках і скандізівалі: «Жыве Беларусь! Далоў Лукашэнку!» Відовішча, як съведчылі тия, хто

бачыў яго на свае вочы, было экзатычнае нават па кубінскіх стандартах.

І вось нарэшце на Кубу ступіла нага беларускага сябра, хаўрусыніка і амаль што брата. Дзіўна, што дзье такі сацыяльна близкі асобы, як Лукашэнка з Кастрам, не сустрэліся парадку абодва яны выглядаюць як апошнія прадстаўнікі своеасаблівай Залароскай Сечі, толькі ролю турызкага султана ў гэтым выпадку адыгрывае амерыканскі імпэрыялізм. Хоць гэта вольніца гістарычна асуджа-

ная і ейны час паступова сыходзіць, пакуль што яшчэ можна пацешыць сябе гарачымі пацалункамі «а-ля Брэжнёў», ордэнамі «за ўмацаванне сувязяў паміж народамі» да іншымі атавізмамі сацыялістычнай эпохі.

Кажуць, беларускага госьця бян-тэжыла тое, што на фоне смуглівага рэвалюцыйнага камандантэ ён будзе выглядаць бледні ўсіх сэнсах. Так і адбылося, бо Кастро, як бы да яго не стаўцца, постаць значна больш выбітная, чым сціплы дырэктар саўгасу, якім Лукашэнка на вялікім рахунку застаяўся дагэтуль. Істотна розніца паміж ім паляята яшчэ і ў тым, што кубінскі лідэр усё ж такі бароніць незалежнасць сваёй краіны, а не гандлю ёй дзеля ўласнай выгады. Лукашэнка падобны да Філэзія, як шашок да тыгра, і хутчэй стварае ўражанне дрэннай падроды, асабліва калі зъяўляеца на людзях у камуфляжы.

Абміркоўваць усур'ё вынікі візиту Лукашэнкі на Кубу не выпадае з прычыны іх поўнай адсутнасці. Заявы пра «рэзкую інтэнсывізацыю» эканамічных сувязяў зъяўляюцца звычайнай праталкай лузгой. Папросту Кастро і Лукашэнка добра разумелі, што хоць іх і запрасілі на «саміт тысячагодзінні», на гэтым съвяце яны будуть чужынцамі і таму напярэдні наладзілі сваё асабістасць — у сямейнім коле.

Як і чакалася, «горад жоўтага д'ябла» сустрэў Кастро і Лукашэнку на надтаскава. Мэр Джуліяйн без асабільных цырымоній заявіў: «Узделнікаў саміту будзь аховаць лепш, чым у любой іншай кропцы съвету, аднак, па майм асабістым меркаванні, некаторыя з іх зъяўляюцца агіднымі жахлівімі істотамі, і пра гэта варта нагадваць ім кожны раз, калі ёсьць магчымасць». Вашынгтонская адміністрацыя з гэтым цалкам пагадзілася і не запрасіла Лукашэнку на ўрачысты прыём. Але гэта здарылася не ў апошні момент, як падалі некаторыя сродкі масавай інфармацыі, а было вядома ўжо досыць даўно. Менавіта таму візит Лукашэнкі ў Амерыку быў сплянаваны такім кароткатэрміновым: трэ было адляцець у Менск як мага хутчэй, каб потым заяўіць, што гэта на Кілітан мяне адмовіўся частаваць, а я сам не пажадаў з ім за адным сталом сядзець.

Сумясціўшы паездку ў Вашынгтон з наведваннем Кубы, Лукашэнка міжволі выразна акрэсліў уласнае месца ў сучасных съвеце. Крыўдзіцца тут няма: Лукашэнка сам сябе заганяў у палітычнае гета, намаляваўшы чырвоную зорку на ілбе. Добра, што яшчэ хоць не распранулі дагала ў аэрапорце, як паўночных карэйцаў...

МОМАНТ ДЛЯ ПАДПІСКІ

Шануемія чытачы!

З новага месяца, напэўна, зноў падвысцца тарыфы на паштовую перасыпку газетаў, і зноў адразу на 50%. Няма сумнёў, што таёк раздзілімісць цэны — ускосны спосаб прыдушэння нацыянальнай прэсы. У выніку яго падпісны кошт газеты, як і ёсць, ўзростае па раздрабненым продажу ў кіскі, рэзка падскочыць. Дык мы рабім падпішцеся на газету проста ціпра да канца году, пакуль яшчэ старыя цэны. Такім чынам вы зможаце ашчадзіць не малыя гроши. Асабліва нагадаваем менчукам, што ў іх ёсьць дужа зручная магчымасць аформіць падпіску на кіск «Белсаюздруку» — пры такай падпісцы вы можаце атрымліваць газету ўжо ў панядзелак, а, калі адхажаеце, напрыклад, у адпачынкавыя дні, відлічыць, якім часамі, падпісці, а будучы чакаць вас у шапіку.

ПАДПІСКА НА IV КВАРТАЛ:

гарадзкая падпіска на шапі — кошты ранейшыя, распубліканская падпіска — 672 рублі, на 3 месяцы — 2016 рублі.

«Наша Ніва» адлюстроўвае падзеі з гледзішча нацыянальных інтарэсаў Беларусі і прынцыпай не змяняе.

Дык падпісвайцесь!

РЭКОРДЫ БУДУЦЬ

У некаторых відах спорту больш за 90% спартовцаў, што маюць выступаць у Сыднэі, ужываюць допінг

Гэта съцвярджаецца ў 107-старонкавым дакладзе, зробленым для ўраду ЗША Нацыянальнай камісіі па праблемах ужывання ў спорце забароненых сродкаў. Зусім нядайна кіраунік Міжнароднага Алімпійскага Камітэту Хуан Антоніо Самаранч паўбяцаў, што гульні ў Сыднэі будуць першымі «чыстымі» гульнямі. Але амэрыканская камісія закідае МАКу тое, што ён не змагаецца з допінгам усур'ё. «Ніхто ў алімпійскім руху не ўхвале допінгу адкрыта, але той факт, што допінг не пераможны, прымаецца. Апроч таго, у большасці краін з пачуцця патрыятызму на допінг, ужываны «сваймі» спартовцамі, глядзіць скрозь пальцы».

Акурат атрымалася так, што тэрмін дыскваліфікацыі некаторых наших спартовцаў закончыўся перад Алімпіядай. А наагул па ўзору на развязвіцца індустрыі допінгу мы моцна адстаем ад съвету.

Працяг тэмы на старонцы 4

Тыдзень нашага жыцця

УСЕ СУПРАЦЬ АДНАГО

Святлана Алексіевіч абвясьціла пра сваё рашэнне выехаць з Беларусі на два гады ў Італію. Яна робіць тое самае, што ўжо зрабілі да яе Васіль Быкаў і Уладзімер Някляеў. У эміграцыі аказаеца трэцяя эмблематичная постаць сучаснага беларускага пісьменства – лідэр беларускай расейскамоўнай літаратуры. Гэта значыць, што ў краіне пануюць змрок і задуха, што творцам цяжка, няма як дыхаць.

Гэткае задушэнне адчуваюць у Беларусі мільёны, тысячи бягучу адсюль, дзесяткі тысячяча марац пра бегства. Сярод іх нямала беларускіх нацыяналістў. Вось на мінулым тыдні авшенчана пра ад'езд на вучобу ў Чэхію 12 актыўістў «Маладога фронту», «Грамадзянскага форуму» і іншых няўрадавых арганізацый моладзі. Выехалі нібыта тыя, хто спазнай на Беларусі перасыед. Програма адукацыі ажыццяўляеца пры падтрымцы ўраду Чэхіі і чэскай грамадзкой арганізацыі «Чалавек у бядзе». Маладыя людзі спачатку закончыць курсы чэскай мовы, пасыя чаго будуть вучыцца па тых жа спэцыяльнасцях, якія спрабавалі атрымаць у Беларусі.

Гісторык Аляксей Кароль, сябар рады Згуртавання беларусаў съвету «Бацькаўшчына», паведаміў, што за дзесяцігодзідзе з Беларусі эмігравала больш за 300 навукоўцаў, каля 100 спартоўцаў і значная колькасць палітыкаў, творцаў і інжынераў. Пакінула краіну і лідэрка самой «Бацькаўшчыны» Ганна Сурмач, папрасіўшы прытулку ў Чэхіі. У Амерыцы атабарыўся і нашчадак самога Аляксея Карага.

Але калі ў дачыненні да нашых найлепшых творцаў гэткая эміграцыя падаеца цалкам справядліваю, бо як інакш ім захаваць сваю індывідуальнасць у жорсткім і агрэсіўным сেньняшнім беларускім сівеце, ды ад'езд дзесяткі юнакоў і дзяўчатаў здаеца страшным, недараўальным марнаваннем нацыянальных сілаў, і без таго расціярушаных. Нідзе няма такой колькаснай і якаснай канцэнтрацыі беларушчыны, як у Менску. Значыць, у Менску сыходзяцца ўсе насыпі спадзяваныні. Кожная эміграцыя з Менску робіць гэтыя спадзяваныні ўсё больш кволымі. Зрэшты, што было з Беларусі карысці ад таіх, для якіх мэта жыцця – збегчы?

Усе бягучу адсюль, адзін ляціць сюды, як на крылах. Славамір Адамовіч паведаміў пра сваё зайдзенне вяртаньне з творчага стажу ў ЗША. Ён мае вярнуцца ў Менск у кастрычніку, а не ў красавіку наступнага году, як плянавалася раней. Паэт ня можа без радзімы. А мы радыя ягонаму вяртанню!

Манэуры

Упершыню з апошняй шэсці гадоў расейская стратэгічныя бамбаскі, здольныя несці ѹздзерную зброю, прыземліліся на беларускія аэрадромы. Адбывалася гэта 7 верасняня, напярэдадні Дня беларускай вайсковай славы. Пара стратэгічных ракетаносцяў Ту-95МС ажыццяўляла пасадку і ўзлёт з аэрадрому Мачулішчы пад Менскам, а пара звышгукавых бамбаскіх Ту-22МЗ з аэрадрому Баранавічы. Самалёты далёкай авіяцыі Расіі былі выведзеныя з Беларусі ў 1994 годзе. Датуль яны базаваліся ў Мачулішчах, Баранавічах і Быхаве.

Дзень славы сёлета аказаўся блей шматлюдны на Крапівенскім полі, чым у Менску. Гэткае здараецца ўпершыню пасля 1995 году. Прычына, мабыць, у кепска артыкуляваных арганізатарамі часе і месцы пра-

вядзення акцыі. Па вялікім рахунку, людзям прапаноўвалася сабрацца не дзе паміж шостаю і сёмаю недзе паміж Плошчою Перамогі і паркам Янкі Купалы. Так і зьбіраліся. Затое хораша съявівалі.

А перад Днём танкіста, што святкуюцца праз два дні пасля Дня славы, было абвешчана пра накірункі мадэрнізацыі беларускіх танкаў. Яна будзе ажыццяўляцца на базе Барысаўскага завода з дапамогай заводаў «Паленг» і «БелОМА» супольна з нейкай французскай фірмай, што вырабляе цеплавізы. Цеплавізійная камэра – дарагое абсталяванне, але адзін танк, абсталяваны ёю, нібыта здолыны замяніць тро звычайнія машыны. Сярод іншых кірункаў мадэрнізацыі асноўнага баявога танка беларускага войска Т-72 намеснік міністра абароны Пяtra Рагажускі называў замену аналагавых систэм апрацоўкі інфармацыі лічбавым і ўдасканаліванне бранявой абароны.

Марш Свабоды-3 – 1 кастрычніка

«Марш Свабоды-3» пройдзе ў Менску і кастрычніка, а кіраўніком ягона га аркамітэту стаў прафэсар Юры Хадыка, які, як вядома, быў таксама арганізаторам найбуйнейшай беларускай дэмакратры 90-х – «Чарнобыльскага шляху» 96-га. Марш Свабоды мае пачацца з 12-й ад Акадэміі наукаў. Шэсьце пойдзе праспэктом Скарыны да плошчы Незалежнасці, дзе адбудзеца мітынг.

Хваробы і рэакцыі

У Горадні выяўлены новы распавяднік шаленства. Хворая ліса забегла ў горад і пакусала бадзяжных сабак у дварах вуліцаў Прыгараднай і Прамысловскай. У выніку ў горадзе мусілі арганізаваць карантыну. Будуць лавіць і страйць усе незарэгістраваныя жывёліны, а ўсіх зарэгістраваных будуць прышэліваць.

У Менску ўлады забаранілі гей-прайд. Замест акцыі ў клубах і залях сталіцы, ягоныя ўдзельнікі мусілі правесці сесію ля вогнішча за горадам. Але ў гэтыя аказалася мала праціўнікам аднаполага кахрання. Дзесятак чалавек з плякатамі «Не блакітным і ружовым», «Не Садому і Гаморы», «Геі і лесьбіянкі, лячыцеся – вы хворыя» праўлі піктля Акадэміі науак Беларусі. Аднак супрацоўнікі міліцыі разагналі гэтае мерапрэемства. Тады грамадзяне, разгарнуўшы плакаты, прайшли па праспэкце Скарыны да плошчы Перамогі. Людзі на праспэкце даволі актыўна рэагавалі на правядзенне падобнай акцыі. Агенцтва БелАПАН перадае, што яны «сымляліся, размахвалі рукамі, выкрывалі жартайлівую прывітаніні». Міні-шэсцьце арганізавалі грамадзкую арганізацыю «Дапамога пацярпелым ад псыхалагічнай агрэсіі», Брацтва працаслаўных дактароў, брацтва пры царкве Пятра і Паула і іншыя.

Вось што значыць, калі грамадзяне рухае сапраўдная ідэя! У гэтым выпадку сымелася гарады бярэ! Было б добра правесці таксама акцыі пратэсту супраць тых, хто не змывае пасля сябе ў прыбіральні і супраць наркаманаў.

Не зьдзіўлюся, калі нехта з удзельнікаў няўдалага менскага гей-прайду падпросіць палітычнага прытулку за мяжой. Хоць, здаецца, гэта група насыніцтва звычайнай знаходзіць іншыя шляхі інтэграцыі ў сусветную супольнасць.

Б.Т.

З усёй краіны

Мсьціслаўшчына пусьцее

Суворыя лічбы дынамікі змены дэмографічнага становішча ў Мсьціслаўскім раёне ў паваненны перыяд былі агульныя загадчыкам раённага аддзелу статыстыкі Тамарай Мураўёвой. Першы перапіс насельніцтва, які праводзіўся ў Беларусі пасля сканчэння другой сусветнай вайны, паказаў, што на Мсьціслаўшчыне жыло 50300 чалавек. Гэта было ў 1959 годзе. Праз 11 гадоў, у 1970-м, насельніцтва Мсьціслаўшчыны зменшилася да 43800 чалавек. Падчас перапісу 1979 году высыветлілася, што засталося толькі 35600 мсьціслаўцаў, а ў 1989-м і ўвогуле – 32300. І, нарэшце, на люты 1999 году ў Мсьціслаўскім раёне жылі 31600 чалавек.

Пусьцее ўсход Беларусі.

Андрэй Кузьмін, Крычаў

Звольнілі за сена

Начальнік Клімавіцкай раённай статыстычнай управы Михаіл Марфель стаў ахвярай кампаніі па нарыхтоўцы сена. Тутэйшыя выканкамі павыдавалі сёлета абавязковыя для супрацоўнікаў дзяржаўных і недзяржаўных ус-

тановаў нормы па нарыхтоўцы сена. Дык вось, як выканалі загаду начальнік Клімавіцкай раённай статыстычнай управы. Ён замест абавязковых 2 тонуў здаў 1985 кг. І яго рапшэннем уладаў звольнілі. Як лічыць магілёўскі праваабаронца Уладзімер Краўчанка, акрамя відавочнага цемпрашальства самой нормы, калі людзей пераўтвараюць у фактычных дзяржаўных парабкаў, ёсьць у звалыненны і цалкам канкрэтнае парушэнне працоўнага заканадаўства. Чалавека ня могуць прымушаць да таго, што не зьяўляецца ягоным службовым абавязкам. Марфель разам з праваабаронцамі зьбіраеца пазмагацца за свой чалавечы і прафесійны гонар.

«Да жынкі»

Амаль 60 мільёнаў рублёў выдаткоўваюць урад і Магілёўскі аблвыканкам на правядзенне шклоўскіх даждынак. У Шклёў, дзе жыве ягоная жонка Галіна Радзівонаўна, прыедзе сам Лукашэнка.

У Магілёве забаронены пра даж кукурузы

Старых бабулек, якія кукурузу прадаюць, зрабілі вінаватымі ў тым, што ў калгасах раскрада-

еца кукурузны ўраджай. Міхail Дражыні, старшыня Магілёўскага аблвыканкаму, выдаў спэцыяльнае распараджэнне, паводле якога забараняеца продаж кукурузы з рук. Міліцыі загадана бабулек-прадавачак затрымліваць і штрафаваць. Вараная кукуруза карыстаецца вялікай папулярнасцю ў магілёўцаў.

Дзве цаны на кроў

У Магілёўскай вобласці станцыя пералівання крыві ўстанавіла дзве цаны на кроў. Ёсьць, так бы мовіць, першы гатунак, а ёсьць другі. Працоўныя за кроў атрымлівае, як і раней, паўтары мінімалкі плюс яшчэ на харчаванне за два дні. А вось у беспрацоўных кроў танкейшая. Цяпер ім гэтыя 1,5 мінімалкі ня плоціць. На думку дзяржаўных кантралёраў, якія дамагліся, каб такое сталяся, лягчына, што, калі чалавек не працуе, падаткаў ня плоціць, дык і бюджет ня мусіць празмерна траціцца на ягоную кроў. У выніку чарга на донарства скарацілася ўдвай. А кантралёры, відаць, спадзяваліся, што беларусы робяцца донарамі з рамантых памкненінняў...

ПАЗЫТЫВЫ

НОВЫЯ КАВАЛІ

Гадоў сорак таму ў Курасоўшчыне, там, дзе цяпер пошта на вуліцы Каржанеўскага, пры сажалцы стаяла кузня. Мой стрычэнчы брат Валодзя як хлопец старэйшы мусіў паказаць госьцю самае цікавае ў сваёй вёсцы, і адўві мяне туды.

Цяжкі прыдых мяхоў, чырвонае вугольле і злыя кіпцюры полымія, што чапляліся за нейкую жалезіну. Чорны дзядзька з таўшчэйшымі рукамі. Абцуగ, якім ўпару цмока тримаць за язык, як ў казцы. Увішны дужы хлапец з вялікім кавадлам. Мэлдыя малых і вялікіх ударай, што робяць з жалезіні рэч.

І ў тым вялікай таямніца беларускага жыцця, што ў ім сымляліся эпохі, што ў той самы час, як мы дзівіліся на сапраўднага віскавага каваля, за колькі кіляметраў ад нас, у горадзе, рабіліся першыя заходы па стварэнні суперчаснай парашковай металургіі.

Некаторыя кажуць, што гэткі спосаб апрацоўкі металу ўстанавіў у старыя часы ў Індіі. Хаця пачаткам навачаснай парашковай металургіі афіцыйна лічыцца стварэнне беларусамі Пётрам Сабалеўскім і Васілем Лю-

барскім у 1826 годзе тэхналёгіі вырабу плятынавых грошай на замову царскай адміністрацыі. Сутнасць спосабу заключаецца ў вырабе з металу парашку, а потым фармаванні з яго патрэбных рэчай працэс ціск альбо силькаванне.

У XX ст. у Беларусі паспяхова развязвалася гэта працымесцтва. Тады грамадзяне, вынайдзеныя на плятынавых грошай, на замову царскай адміністрацыі, выраблялі парашковую металургію. Тэарэтычныя напрацоўкі канцэрну патрэбныя ў гэткіх сферах, як выраб высоканадзейных прыладаў, абарона паверхні ад розных пашкоджанняў, выраб штучных дыяментаў, рэсурсазахаванне. Прадукцыя канцэрну канкурунтаздольная на сусветным рынку. Напрыклад, летасць тамака вырабіў аўтамабільныя колектары, які аналягічныя мае. А

трэх гадоў таму канцэрн атрымаў узнагароду Эўрапейскія асацыяціў парашковай металургіі за тэхналагічны поспехі.

Напрацоўкі канцэрну даюць нашай краіне лепшыя шанцы пазыцыца СССР-скай спадчыны, бо яны ж ляглі ў падмуркі дзяржаўной праграммы ўтылізаціі розных гатункаў боезапасаў.

Аб'ём вытворчасці Беларускага канцэрну парашковай металургіі за 8 месецяў гэтыя

У Магілёве затрымалі Фёдарава

Магілёўскія фронтавуцы каля 40 хвілінаў 8 верасьня шпациравалі па горадзе, раздаючы ўлёткі, прысьвеченныя Дню беларускай вайсковай славы. У іх было сказана, што «у 1514 годзе пад Воршай беларускае войска перамагло ўтрай большую 80-тысячную маскоўскую арду захопніка». Тое самае, сцьвярджалася ўва ўлёткы, «будзе і з ардой Лукашэнкі». Улётк запрашала на съявочную імпрэзу ў сквер 40 гадоў Перамогі, што знаходзіцца літаральна на супраць КГБ. У скверы фронтавуцы з паўгадзіны пасыпвалі песьні і мірна разыщліся. Увесь час за іх дзеяньнямі пільна назіралі з амонаўскага аўтобуса непадалёк. А Фёдарава затрымалі ў падземным пераходзе, абвінаваціўшы ў арганізацыі несанкцыяванага шэсця і мітынгу. У пастарунку на яго склалі пратакол, які ўжо перададзены ў суд.

Сымон Глазштэн, Magiléu

Кампэнсацыя дысыдэнту

Барысаўскі сацыяліст-дисыдэнт Але́сь Абрамовіч дамогся матэрыяльнай кампэнсацыі за маральную шкоду ад уладаў Барысава – 200 тысячачу рублёў. Абрамовіч атрымаў 35 сутак арышту за правядзенне трох пікетаў пратесту супраць палітыкі ўладаў. Яго трымалі ў адной камэры з хворымі на адкрыту форму сухотаў, што вельмі небяспечна. Вярхоўны Суд скасаваў пастанову суду Барысава пра адміністрацыйнае пакаранье за «арганізацыю несанкцыяваных пікетаў», а тады Абрамовіч зъяўрнуўся з позывом у суд пра кампэнсацыю маральнае шкоды. Справу разглядалі ў Крупскім раённым судзе, бо Абрамовіч патрабаваў матэрыяльнай кампэнсацыі на 700 тыс. рублёў за тры незаконныя арышты, але ў працэсе разбору павысіў суму патрабавання ў да 100 тыс. рублёў, бо стала вядома, што адзін з яго быльых сукамернікаў памёр ад сухотаў, а другі ад іх цяпер лечыцца. Судзьдзя задаволіў позыв частково – на 200 тыс. рублёў. Маўляў, бюджет Барысава невялікі, на вялікую кару тима грошай.

Праваборончы цэнтар «Вясна»

Шукаюць памяшканыне для Вячоркі

Баранавіцкая суполка БНФ «Адраджэнне» вырашила запрасіць на 20 верасьня Вінцука

Лісты ў рэдакцыю

Мой асабісты байкот

Чаму я вырашыў байкатаў вайбары? Гэта не палітычная акцыя Сымона Глазштэйна, гэта грамадзянская пазыцыя. Паспрабую патлумачыць, чаму яна такая. Здаецца, быў Кангрэс дэмакратычных сілаў. Здаецца, усе партыі так званага дэмакратычнага блёку вызначыліся і вырашылі. Рашэнне было цвёрдае. Сфатаграфаваліся. Разышліся. І вось тады пачаліся выбрыкі. Спачатку сп. Статкевіч заявіў, што ён сам безумоўна выбары ігнаруе, але ж я не можа астатнім забараніць тое ігнараванье. А пазней кіруху Беларусь даведалася, што і лідер ВСДП (НГ) балтуеца, тлумачы ўсё развагамі пра «рэальную палітыку». Маўляў, сп. Статкевіч атрымае легальнасць і нейкую трывану. А сп. Чыгір скazaў, што ён сам безумоўна падтрымлівае рашэнне Кангрэсу, але, каб пазыбечы чаргавага арышту, мусіць пазмагацца за мандат. Што там сказаў сп. Грушавы, Злотнікаў, Навасяд яўже й на памятаю. Бо патлумачыць і абрэгнутаваць можна ня толькі што згодніцтва, а літаральна ўсё.

Іхнае тлумачэнне сваіх крокуў мяне як грамадзяніна штурхает да таго, каб яшчэ раз, больш дакладна і жорстка, зафіксаваць сваю грамадзянскую пазыцыю.

У 1999 годзе прайшлі выбары ў мясцовыя саветы. І тады мала хто сумніваўся, што ўзведзены падобных акцыях вельмі пралематычны. Тады, як і зараз, грамадзянам не далі магчымасці выбару. Канечне, фармальная бюлетэні былі запоўнені прозвішчамі, выбарчыя камісіі наштампавалі дзясяткі тысячачаў бюлетэніяў, а потым «абпрацавалі» апячатаныя скрынкі дзеля галасавання. Але ж выбараў не адбылося, бо выбару не было. Выбараў у поўным значэнні гэтага слова. Які выбар, калі рэжым сам фармуе кішэнныя выбарчыя камісіі? Які выбар, калі заканадаўства не прадугледжвае магчымасці дзейснага кантролю? Які выбар, калі вынікам яго стане фармаванне пустазвонных саветаў і псеўдапарламенту з пышкам

замест пайнамоцтваў?

Чаму ж я тады маю хадзіць на вайбары? Каб дапамагчы Статкевічу і Навасяду? Каб яны прымаў дапамозе сталі дэпутатамі гэтай сумнавадомай палаты?

Як сказала адна бабка: «Мэры і падмэркі»... Нібыта пра іншую казала, а колькі ў тых словам праўды. Дробныя палітычныя дзеячы...

Яны дэмантруюць усім нам сваю палітычную гнуткасць, называюць яе «прагматызм». Я ня супраць яго. Аднак «сувязі сувязямі, але ж і сумленыне трэба мець»!

Колішні старшыня Цэнтральнай выбарчай камісіі, а разраз намеснік кіраўніка лукашэнкаўскай адміністрацыі Аляксандар Абрамовіч неяк прызнаўся, што яму надакучыла быць галодным. Дык не хайце ж і вы, «далучэнцы» да выбараў, сваіх сутнасціх памненнія! Ну, хочацца вам стаць «систэмнай апазыцыяй» пры ўладнай кармушкы. Хадзецце, хадзецце туды, але ж памятайце: сумленыне і шчыгровую павагу вы губляеце на столікі, на колькі бліжэй стасуецца з антыбеларускай дзяржавай.

Можна было б нешта зразумець, каб вылучэнцы займелі нейкую трывану і з'яўліся на палітычныя маглі паўплываць на палітычныя расклады. Але дзе там, калі ўся прэса ў руках прэзыдэнта.

У часы таталітарнай савецкай улады нікому не прыходзіла на думку ўзделніцаць у выбарах, бо ўсе разумелі іх бессенсоўнасць. У часы «Салідарнасці» палякі замест перадвыбарчай баўбатні выходзілі са сьвечкамі на вуліцы, стваралі «паралельнае грамадзтва», будавалі будучую дэмакратычную Польшчу. Таму й перамаглі.

Заклікаю сябrou сацыял-дэмакрату выходитць з гэтай партыі. Такім чынам вы прадманструеце сваё асуджэнне згодніцтва і апартунізму. Заклікаю вас выходитць з гэтай здрадлівой партыі яшчэ і таму, што ўжо ясна, што будзе разбураць дэмакратычнае адзінства на час выбарчай прэзыдэнцкай кампаніі.

Сымон Глазштэн

Зноў пра ліцвінства

Сутнасць беларускага культурнага контэксту палягае на тым, што мы спрабавалі стварыцца нацыю, акцэнтуючы этнаграфічны фактар. Гісторычнае практика паказвае, што гэты фактар мала або зусім нядзейны. Ад часу, калі акадэмік Карскі накрэсліў межы беларускага этнасу, стручана каля паловы гэтай тэрыторыі (Віленшчына, Белаосточчына, Смаленшчына, Браншчына і г.д.). Падобная доля прыгатаваная і для астатніх беларускай тэрыторыі (РБ). Карынальна зъмяніць сітуацыю можна толькі падпіраючыся на рэальнай сілу, г.зн. сувядомасцьцю!.. А таксама на традыцыю.

На тэрыторыі РБ мы маем толькі дзве гісторычныя і рэальна дзеяйсныя традыцыі: паляній-кармушкай і беларускай (празаходнія). Назіраецца ўзынікненне трэцяй — пратэстанцкай, з цэнтрам у Заходнім Палесці.

Аб'яднанне гэтых сілаў у адну найбольшыя магчымы з прычыны таго, што яны самасвядомыя і з'яўляюцца суб'ектам гісторычнага працэсу, г.зн. ведаюць, чаго хочуць і за якія съвятыні змагаюцца. Будаваць беларускую сувядомасць, ігнаруючы гэты фактар, з сумнеўнай надзеяй на абуджэнныя ўсход — бесперспектывна.

Выход: пошук сінтэзуючай ідзі, якая аб'яднае ўсё самасвядомыя сілы на падмурку гісторычнай традыцыі.

Такая ідэя толькі адна — ліцвінства! Яна толькі здольная скончыць з прымітыўнымі спрэчкамі, які з нашых паэтай напісаў вершаў больш: польскую і па-беларуску.

На тле гэтай ідэі знойдуць сваё месца і А.Міцкевіч, і Янка Купала. Усе яны тварылі падмурок інтэграцыйнай ліцвінскай нацыі.

Трэба пра гэта заяўляць адкрыта!

Трэба вызначыцца тэрміналігічна!

Віктар Жэлезны, в.Люсін
Ганцавіцкага р-ну

АМЭРЫКАНСКІЯ БЕЛАРУСЫ – ЗА БЕЛАРУСЬ

У Кліўлендзе прайшла 24-я сутрэча Беларусаў Паўночнай Амэрыкі. З верасьня там прынялі Рэзалюцыю наступнага зъмештва:

«ДЗЕЛЯ ТАГО, ШТО амэрыканцы й канадцы беларускага паходжанья вельмі ўстурбованыя станам справаў у Беларусі, краіне іхнага паходжанья, і жадаюць спрычыніцца да поступу дэмакратыі, незалежнасці й дабрабыту беларускага народу; і

ДЗЕЛЯ ТАГО, ШТО палітычнае й эканамічнае палажэнне ў Беларусі стаеца апошнімі гадамі ўсё горшым з прычыны груба недэмакратычнай палітыкі цяперашняга (ужо нелегітымнага) прэзыдэнта Аляксандра Лукашэнкі; і

ДЗЕЛЯ ТАГО, ШТО Лукашэнкаўскі дыктатарскі рэжым па-рушавае канстытуцыйныя асновы

краіны ды падкопвае сувэрэнітэт Рэспублікі Беларусі праз шэршн пагаднення з Москвой, каб гэтым задавольніць Лукашэнкава асабістое імкненне да вядучай ролі на шырэйшай рэгіянальной архітэктуре, беларускамоўнай адукцыі ды сродкаў масавай інформацый;

ДЗЕЛЯ ТАГО, ШТО пасярэдніцтва міжнародных установаў (такіх як, АБСЭ, Рада Эўропы, Парламэнцкая Асамблэя Эўропы) на карысць дэмакратыі, правапарадку й справядлівасці не прынеслі значных вынікаў (у вялікай меры таму, што Москва падтрымвае Лукашэнкуну як свайго галоўнага паслугача ў Беларусі);

ДЗЕЛЯ ТАГО мы, удзельнікі 24-й Сутрэчы Беларусаў Паўночнай Амэрыкі, аднаўшна пастаўляем:

ПРАЦАВАЦЬ Бараніць

права беларускага народа на дэмакратыю й незалежнасць Беларусі;

ВЫКРЫВАЦЬ праўдзівы твар лукашэнкаўскага рэжыму як дыктатуры, што пагражае бясльпеці Заходніяй Эўропы й дэмакратыям паўночна-атлантычнай сям'і дзяржаваў праз выконаньне ролі агента расейскага імпэрыялізму;

ПРАЦАВАЦЬ над кансалідаций дэмакратычнай апазыцыі да лукашэнкаўскага рэжыму як нацыянальныя і рэлігійныя міншынёў, ды паважаю права краіны на незалежнасць;

ЗАКЛІКАЦЬ амэрыканскія і канадскія ўлады й дзяловыя колы макней ціснуць на афіцыйны Менск, каб ён спыніў перасыл абаронцаў дэмакратыі нацыянальных і рэлігійных міншынёў, ды паважаю права краіны на незалежнасць;

ВІКАЗАЦЬ УДЗЯЧНАСЦІЦ Кангрэсу Злучаных Штатаў за прыняцце Рэзолюцыі 304, якая асуджае палітычныя рэпресіі ў Беларусі ды заклікае ўрад ЗША дзеяніцач у дачыненіі да Менску й Москву на карысць дэмакратыі ў Беларусі й захаваньне ўніяга сувэрэнітату й незалежнасці;

ПАДЗЯКАВАЦЬ АСАВІСТА кангрэсменам Сэмю Гэйдансану, Крыстафору Сыміту й Бэнджаміну Гільману ды сэнаторам Джэсі Гэлмсу, Бэну Кампбелу й Рычарду Дэрбіну, а таксама спсл. Гаральду Коу, Росу Ўільсану й Джону Армстронгу з Дзяржаўнага Дэпартамэнту ды многім іншым афіцыйным асабам ува ўрадзе Злучаных Штатаў і Кангрэсе за іхны выдатны ўклад у справу абароны дэмакратыі ў Беларусі ды незалежнасці краіны».

РЭКОРДЫ БУДУЦЬ

Працяга са старонкі 1

Грошай бракуе і даводзілася да апошняга часу абыходзіца савецкім распрацоўкамі, некаторыя з якіх паходзяць яшчэ з 60-ых. Хоць іх увогуле цяжка лічыць допінгам. Проці сучасных, напрыклад, кітайскіх распрацовак – гэта хутчэй харчовыя дабаўкі. Але ўрад сваім сакрэтным леташнім рашэннем прыняў спэцыяльную праграму, цннатліва названую «аб мэдыйчай падтрымцы спорту». Удвая прыкра, што дабро на круцельствы дае ў нас дзяржава – бярэм прыклад з Кітаю.

МАК так і не стварыў незалежнай супрацьдопінгавай камісіі. Паўстале ж у 1999 г., дзякуючы намаганням віца-прызыдента МАК Д. Пайнда, Сусветнае агенцтва па барацьбе з допінгам мае права толькі прапаноўваць рашэнны. Тымчасам, паводле амэрыканскага дакладу, МАК наагул не вядзе стальных дасьледзін'я ў гэтай галіне. Навукоўцы съцвярджаюць, што іхныя працы «абясцэнваліся з-за прамаруджваннія з рашэннямі і нерашучасці найвышэйшых колаў МАК».

МАК абаранеца і заяўляе, што,

маўляў, хаця «мы не съцвярджаем, што выйгралі вайну, але нельга і скажаць, што мы нічога ня робім. Мы блізкія да перамогі над ЕРО (эрытраплазтынам, гармонам, што павялічвае выносливасць арганізму), і мяркуем, што на палахалі дапінгоўцу. У наступныя два гады дамо на барацьбу з допінгам \$25 млн.». Але той самы прадстаўнік Алімпійскага Камітэту заявіў, што МАК ня будзе выдаткоўваць сродкі на даследаванні мэтадаў выкрыцца выкарystаны гармону росту (які павялічвае масу цела ў змяншае тлушчавую тканіну), бо, маўляў, распрацаваны эўрапейскімі лібаратарыямі тэсты задаражі і недасканалыя.

І нібы ў пацверджаныне такога меркавання ў чацвер гэны самы гармон росту аўстралійская мытня сканфі-

скавала ўва ўзбэцкага трэнера. Ён ужо пакінуў Сыніэй, але спартовцам, што ўхываюць такія сродкі, небяспека быць выкрытымі амаль не паграхае. Гэтаксама, як і тым, хто выкарystоўвае стэроіды (тым больш што МАК якраз зацьвердзіў нязвязка высокі дапушчальны ўзровень утрымання тэстастэрону ў крыві для спартовцаў-мужчынаў), допінг крыві (па сутнасці, не выкryвальны) альбо заменінкі крыві, напрыклад, штучны гемаглобін. Так што рэкорды будуць. Адзінам пудзілам стаіць тэст на эрытраплазтын, з-за якога ад удзелу ў спаборніцтвах ужо адхіленіе 27 спартовцаў з КНР.

Агдана глядзець на такі спорт – спаборніцтва тэхналёгіяў, а не людзей, бізнес на здольнасцях чалавечага цела. Сяргей Радзігін

Дзе варта быць

У Багданаве

На Валожыншчыне пачаўся міжнародны плэнэр «Неба й Зямля Фэрдынанда», прысьвечаны 130-м угодкам выйтнага жывапіса Фэрдынанда Рушчыца. Наладзілі яго Беларуская акадэмія выйленчага мастацтва І Польскі інстытут. Акадэмія плянует з цягам часу аднавіць сядзібу Рушчыцу ў вёсі Багданаў і ўсталяваць перад ёю помнік, макет якога ўжо стварыў скulptor Валер'ян Янушкевіч. А пакуль што ў Багданаўскай школе 12 верасня адбудзеца выстава палотнаў, створаных удзельнікамі плэнера. Даехаць да Багданава можна дызэлем ад Маладечна або шашою ад Валожына цераз Вішнева. Сціць Багданаў на Гальшанцы.

Стараадаўная музыка

14 верасня ў камэрнай залі Філярмоніі граюць старую добрую музыку. Ірына Камароўская (сапрана) ды Аляксандар Мільто (арган, клявісан, фартэпіяна) напоўняць касцёл Святога Роха гукамі твораў Баха, Скарлаці, Вівальдзі, Страдэла, Вэнта. Пачатак а 19-й.

Чырвоны Кітай

У Нацыянальным мастацтві музэі адчынілася выставка кітайскага жывапісу 90-х гадоў. Гэта ўжо трэцяя выставка мастацтва камуністычнага Кітаю ў найпрэстыжнім музее Беларусі. Сярод экспанатаў найболыш урахвае твор Джу Фадуна «Аб'яві пра расстрэл» – велізарны аркуш, спрэс запісаны чырвонымі гіерогліфамі, якія зыліваюць ў крывавую раку.

«Выпадак у заапарку»

14 верасня сплюніцца 80 гадоў пешаму ў нашай краіне прафесійнаму тэатру – Купалаўскаму. Сам тэатр цяпер бярэ ўдзел у міжнародным фестывалі «Белая вежа» на Берасцейшчыне, дзе ўжо паказаў ля муроў камянецкае Белае вежы спектакль «Князь Вітаўт». А 14 ды 15 верасня на ягонай сцене ў Менску выступіць швейцарскі тэатр «Расын» з Жэнэвой, які пакажа ў французскай мове спектакль «Выпадак у заапарку». Аўтар п'есы Эдвард Олбі, пастаноўка – Моні Рэй. Квіткі – 2500, пачатак а 19-й.

Сабакі

супраць гражданоў

15 верасня а 17-й гадзіне на плошчы Бангалор Асамблея Няўрадавых Арганізацый ладзіць Дог-Шоў – у знаі пратэсту супраць адпраўкі мітынгаў на плошчу Бангалор. Запрашаюцца ўсе цікавыя з сабакамі.

Ліцін

Музэй сучаснага мастацтва і магілёўская суполка «Кола сяброй» ладзяць выставу магілёўскага фотамастаці Аляксандра Ліціна «У пошуках жанчыны» – 14 верасня а 17-й, на Скарыны 47, у менскім Музэі сучаснага мастацтва.

Алесь Кудрыцкі

ПАРАЛЕЛЬНАЕ СВЯТА

«Навінкі-2000» былі трохі насытэўшыя

8-11 верасня ў менскім клюбе PALL MALL прайшоў другі міжнародны фэстываль пэрформансу «Навінкі-2000». Сярод больш чым 30 удзельнікаў былі пэрформеры з Беларусі, Польшчы, Літвы, Чэхіі, Швэціі, Нямеччыны, Ірландыі, Гішпаніі, Фінляндый і Японіі.

Фэст застаўся адной з галоўных арт-падзеяў сезона, аднак шмат страсці ў парунаўні з леташнім. Арганізатары «Навінак» з незалежнай «Асацыяцыі сучаснага мастацтва» імкнуліся да абнаўлення складу ўдзельнікаў і адкрыцця новых імёнаў, у першую чаргу сярод беларусаў, аднак гэта ня лепшым чынам адбілася на якасці фэстывалю. Напрыклад, Алекс Пушкін вымушаны быў паказваць свой пэрформанс ня ў рамках фэстывалю, а на свяце на Краўівенскім полі, што прайшло ўноч з 9

на 10 верасня, у прысутнасці чатырох дзясяткі байкоў «Краю» і пары соцен гасціштў.

Фэстываль наведала нашмат менш гледачоў, чым летасць, а многія беларускія пэрформеры выглядалі досыць слаба ў параўнанні са сваімі замежнымі калегамі. Былі яны зблізага блякія, ціхія, сумныя, прынцыпова новых ідэяў выказалі (у tym ліку і Аляксей Іваноў у «Паралельным свяце», і Арцём Рыбчынскі ў «Interaction») – ягоны пэрформанс уяўляў сабой хутчэй інсталяцыю ў складзе ягонага цела і накрытым палатном лямпай), тэхнічна непадрхаванасць (Дзяніс Раманоўскі). Вядома таксама, што пэрформанс – мастацтва касмапалітычнае, чаму ж тады амаль усе беларусы праvodzіlі свае пэрформансы па-расейску?

Адзін з лепшых беларускіх пер-

фомансаў – па настроі, па якасці выканання, па ідзі – як гэта ні парадак-сальна, паказалі дзеци, Яўгенія Трухан і Каця Шагойка (аднойнай прыкладам 5, другой – 10 гадоў), прынаамі шчыры. Таксама варта адзначыць выступы Віктара Пятрова, які перанасыціў свой перформанс сэнсамі і вобразамі, і Аляксей Лунёва «Sie liebte Arbeit», бадай адзіні беларускі пэрформанс з пазытыўным настроем. Лявон Вольскі ня змог выступіць на фэсьце – «з-за сваёй занятысці», афіцыйная фармулёвка.

З замежнікаў можна адзначыць выступ шведак Элізабет Карлсан і Ганны-Карын Ларсон «Klattertantern» (што можна аддалена пераклусці з швэдской мовы як «кабета»), якія презентавалі пародию на сучасную жанчыну, што разуменіні швэдак уяўляе камічны сымбіёз чалавека і птушкі. Таксама ціка-

ва глядзеўся інтэрактыўны пэрформанс «Жывыя-мертвыя» літоўцаў Гедымінаса Актынаса і Дзугаса Катынаса. Яны спрабавалі пераўтварыць калі 30 звычайных («мертвых») батонаў у «живыя» шляхам напаўненых іх «Кока-колай» праз кропельніцы. Дзея павінна была цягнуцца некалькі гадзін, аднак нечарпіўся гладачы дапамаглі «ажыўленню», разабраўшы колу і батоны. Як сказаў пэрформэр Ноэль Малай з Ірландыі, у параўнанні з леташнім сёлетнему фэстывалю не стае дынамічнасці і інтэнсіўнасці, унутрана ўласцівых гатаму жанру. Тому застаецца спадзявацца, што ў наступным годзе ўнутраныя праблемы Асацыяцыі сучаснага мастацтва вырашана, і «Навінкі-2001» зноў стане зусебеларускім святым беларускага пэрформансу.

Андрэй Белавокі

БТ вачыма беларуса

ПСЭЎДАДЭБАТЫ

З гэтага тыдня пачынаецца новы «круты» тэлепраект. «Супердэмакратычны перадыбачы тэледэбаты кандыдатаў на дэпутаты» з «прастунутай моладзьдзю», як гаварылася ў анонсе. Мы ўбачым размовы ў студыі – пытаныні з залі ды ўстаўкі запісаных на вуліцы аптытання. У першай праграме будуць размўляць, як моладзь на выбары засягнучь.

Удзельніцаць у дэбатах будуць толькі прадстаўнікі тых партыяў, што

вылучылі сваіх кандыдатаў на выбарах – камуністы двух гатункаў, аграры, сацыял-спартовцы, рэспубліканцы, патрыёты і сацыял-дэмакраты таксама двух гатункаў, прычым уздел Статкевича пад пытанынем, а рэзультаты супернікі Лукашэнкі на будучых прэзыдэнцкіх выбарах ліберал-дэмакрат Гайдукевіч узделіць адмовіўся. Ніводную супрады апазыцыйную партыю ўзделу ў дэбатах не дапускаюць. У студыі будзе толькі моладзь – як звычайна, журфакуцы, прадстаўнікі клубаў па інтарэсах, кам-

самольцы, а найбольш – курсанты вайсковых і міліцэйскіх установаў ды РНЕшнікі. Журналістам недзяржайніх, «апазыцыйных», якія вырашаныя, СМІ, уваходзяць у студыю забаронены.

У выніку праграма будзе дыялёг адных мірываютак з другімі мірываютакі ў зададзенай форме. Ад перадвыбарчай барацьбы ў эфіры гэта будзе гэта жа далёка, як сібровская Куба з Кіаем – ад Рады Эўропы. Ну, можа і зададзьць хто з моладзі пару вострых пытанняў, але наўрад ці

здоле зрабіць гэта сур'ёзна, абрэгнавана. Ды ня факт, што хто-небудзь, акрамя прысутных на запісе, то пытаныне ды адказ пачнучы. Бо дэбаты – вось беларускі народны мараз! – пойдуть у запісу, а не ўжывую.

Што гэта ўвогуле за тэледэбаты, калі яны – у запісу?! Цікавасць такіх дэбатаў для гледача, які хаець бы з гэтымі выбарамі для сябе разабрацца, можна параўнчаць з цікавасцю гледача французскіх праграмаў да способу здабычы марскіх агуркоў, пра што нам у суботу доўга распавядалі ў передачы каналу CFI.

Паўстае пытаныне – які сэнс тады ад таго тэлешоў – чарговага прамывання на мазгі народу пад дэмакратычнаю шыльдаю?

Арцём Лук'янавіч

ДРОБНЫ РАСІЗМ «СОВЕТСКОЙ БЕЛОРУССИИ»

«Руское радио» круціць у сваім эфіры дасыціны жарт, што нібы адмыслова прыдумалі пра БТ: «У тэатар аднаго актора ўвесь беліт прададзены». Цяпер шляхам БТ, што працуе толькі на аднаго гледача, упэўнена пакроўчыла лукашэнкаўская «Советская Белоруссия».

Амаль палову першай старонкі свайго нумару за 8 верасня «СБ» адвяла каляровому фота ўсіх кіраўнікоў дэлегацый на аганскім «саміце тысячагоддзя», дзе Аляксандар Лукашэнка апынуўся першым злыве ў першым шэрагу. Але ў той жа дзень і «Наша свабода», і «Беларуская деловая газета» апублікавалі тое саме фота ў чорна-белым варыянце, і на ім ляўнейшым за Лукашэнку (даруйце давайна калямбур) апынуўся яшчэ адзін чалавек. У сувязі з нацыянальнымі строі злыве ад Лукашэнкі стаіць чорнаскурый лідэр адной з афрыканскіх краін. «СБ» ня толькі адрезала ўсе левыя плечы левафланговых людзей з вышэйшых радоў на фота, але й замалявала чорным той фрагмент

съветлага адзінства, што меў застацца калі Лукашэнкі. Падобным чынам фотадэмакраты «Інтарфакс-Запад» паведаміў пра прамовы Рэйкявікі з віцэ-п

Калі палітыка найбольш клапоціць проблема крадзяжу бульбы зь вясковых і дачных палёў – гэта папулізм ці рэалізм?

СЛАВАЧЧЫНА ЗНОЎ У ЧАРАХ ПАПУЛІСТА

Апошнім часам у жыхароў Славаччыны з'явіўся новы кумір. Славакі вядомыя сваёй «любоўю» да колішняга кіраўніка краіны, стаўленіка Масквы Ўладзімера Мэч'яра, якога сёй-той наўрат асьцярожна парануноўваў з Лукашэнкам. Мэч'яр звалілі два гады таму дружнымі намаганьнямі ўсяго незалежнага славацкага грамадства.

І вось не пасыпела грамадства «зліцаў раны», нанесеная кіраваннем аднаго папуліста з дыктатарскімі замашкамі, як на ягонае месца з'явіўся іншы – чалавек бяз ясных мэтаў, але зь ўёнімі намерамі дарваваца да ўлады.

Мэч'яр асцыяваўся найперш з падсавецкай мінушчынай Славаччыны. Робэрт Фіка – гэтак завуць новага ідала славацкіх люмпенаў – спрынты здабывае людскую прыхльніць, падаючы сябе як новую силу. І многія братысліўскія газеты ўжо пішуць, што менавіта ён – будучыя Славаччыны (Фіка ўсяго 35 гадоў).

Хоць Славаччына і ня мае вялікага геапалітычнага значэння, але, з'яўляючыся кандыдатам у NATO і Эўразія, ня можа не з'вяртацца на сябе пільнай увагі эўрапейскай супольнасці.

Асаблівую ўвагу палітычных аналітыкаў ён прыцягнуў на мінулым тыдні, калі пасля выхаду партыі, што прадстаўляе інтарэсы вугорскай меншасці, з урадавай кааліцыі, дэмакратычны ўрад Дзуринды аказаўся на мяжы адстаўкі.

Гайдэр або Квасынеўскі?

Адныя бачаць у Фіка славацкага Гайдэра, небяспечнага папуліста, што дзеялі палітычных дыўдэндаў гатовы будзіць дэмманаў найгоршых інстынктаў грамадства, іншыя ж клічут яго славацкім Квасынеўскім, што зможа зўраеўізаць непрэхільную да дэмократыі славацкага грамадства.

Як і Квасынеўскі з Гайдэрам, Фіка мае шалённую папулярнасць і абышоў у рэйтынгах і Мэч'яра, і прэзыдэнта Шустара, што ў сувязі з хваробай нядайна мусіў надоўга адышыці ад спраўваў, і прэм'ера Дзуринду.

Восем месяцаў таму Фіка выйшаў з

Партыі Дэмакратычнай Ляўці і заснаваў сваю ўласную, што пазабірала галасы ад усіх патроху – і ад левых, і ад правых, і ад сярэдніх, і выблісалася ў аптычных месцах.

Залатая мова

«Палітыкі часта сцывярджаюць, ныбыта вельмі на хочуць кіраваць і прысьвячаюць сябе гэтаму занятку толькі дзеля выратавання бацькаўшчыны», – кажа Фіка, энэргічна размахваючы рукамі. – А заданынем прафесійнага палітыка якраз і з'яўляецца кіраванье! У гэтым няма нічога дрэннага, таму я заўсёды адкрыта кажу, што хачу стаць прэм'ерам». Паслугоўваючыся такім восьтылем, ён і набыў папулярнасць. Гаворыць ён упэўнена, пайтвараючы іншым разам цэлья фразы слова ў слоў разы па чатыры. Ён сапраўдны актор. Каб давесць слушацца сваіх юродычных тэорый, ён можа заяўвіць у тэлефіры: «Я эксперт па карным праве, я прафесійнай займаюся гэтым 14 гадоў». І ту ж хапае ся стала звычайную плястыкавую асадку. «Гэтая асадка каштует недзе каронаў 10 (каля 200 рублёў). Калі нехта скрдзе яе ў мяне ся стала, то гэта не злачынства. Але калі я пакладу яе ў кішню і нехта яе ў мяне выцягніце з кішні, дык гэта ўжо дзеяньне, за якое можна трапіць у турму. Хіба гэта не бязглаздзіца?» І штурляе асадку на столік перад тэлекамэроя.

На выглядзе ён падобны да тых сымпатичных маладых людзей, што з'яўліліся за некалькі гадоў рэчаіснасць Усходне-Цэнтральнай Эўропы, павярнуўшы яе да капіталістычных вартаўшчыяў: прыгожы гарнітур, ляканаваны боты на тоўстых падэшвах. І вельмі свабодна, нязамушана гаворыць. Лёгкасцю маўленья ён вылучаеца спасярод усіх славацкіх палітыкі. Напрыклад, Ян Чарнагурскі, слынны дысыдэнт, колішні палітычны вязень, а цяпер адзін з лідэраў урадавае кааліцыі, прамаўляе так, што журналісты з нагі на нагу перамінаюцца ад нецярпілівасці, спрабуючы зразумець сэнс ягоных словаў. Ці Мэч'яр, які калісьця з'яўляецца афіцыйным «навамоўем» да

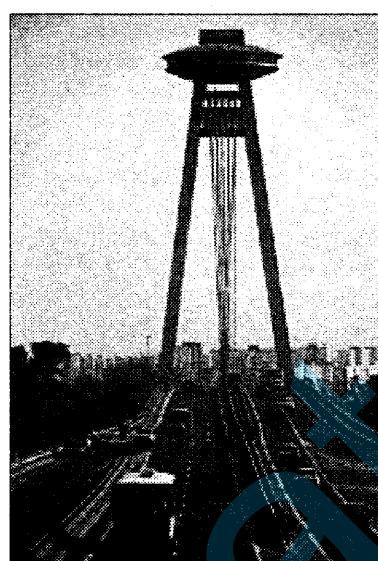
ту пайтарае нешта навязлае на зубах кшталту «палітычнай сітуацыі», «невыкананні ўмоваў», «абектыўных абставін», у якіх дэйнічае генэрацыя» і «проблемы допуску да СМІ».

Фіка гаворыць афарызмамі, у журналистаў на прэс-канферэнцыях аж руки баліяць запісвацца. Калі ў яго запыталацца, чому разъбівае адзінства процімэч'яўскай кааліцыі, ён гэтак апісаў палітычную гісторыю Славаччыны 90-ых: «За Мэч'яра, быўшы ў апазыцыі, усе мы кричалі, што Мэч'яр раскрадае дзяржаўную ўласнасць і робіць падкапы пад прэзыдэнта Ковача. Калі ж прыйшлі да ўлады, дык выявілася, што, па-першое, яны не гатовыя да кіраванья, а, па-другое, процімэч'яўскай хайрус на сапраўднасці лучыць толькі страх перад Мэч'ярам і змаганне за гроши ад прыватизацый». Фіка сымела выкарыстоўвае і спіцэфэты. У красавіку ён з'яўляўся перад тэлекамерамі з дзвумя шыльдачкамі. На шыльдачках надпісы «У Славаччыне чыніцца беспрадзел» і «У Славаччыне краудуць так, як за Мэч'ярам». Словам, тое, што думае ю хоча бачыць паспаліты люд. Пра тых шыльдачкі славацкі друк гаварыў некалькі тыдні. Расчараваны не большасці палітыкі – сіла Фіка.

Фіка кажа: «У Славаччыне стандартны палітычны падзел на левых і правых ня мае сэнсу. Тут гаворка мусіць ісці пра падставовыя рэчы – стабільную дэмакратыю, прававую дзяржаўву, спрайвядлівасць, парадак». Змаганье з каупунціяй і звычайнай злачыннасцю, кажа ён, – гэта тэхнічная проблема, пры вырашэнні якой ня можа быць ні левых, ні правых. «Праз 10-15 гадоў, калі агораем тая проблема, зоймемся юансамі да падзелімся на правы і левыя». А пакуль Славаччыне патрэбна сапраўдныя змены, а ня тое, што прынесла новая постмэч'яўская хайра».

Галоўнае – зъмена пакаленіяў, мяркую Фіка і абуртоўвае такім чынам тое, што ягоная партыя ня мае праграммы. Ён кажа пра гатоўнасць пра супраўдніцтва з усімі, нават з мэч'яўцамі, але патрабуе, каб яны адхілілі ад палітыкі самога Мэч'яра й ягонае найбліжэйшае атачэнне.

Гэтая навязанасць кантрастуе з назовам партыі – СМЭР (што па-славацку значыць «кірунак»). Затое запамінаеца й гучыць файна. Аналітык М. Вашэчка кажа «і Фіка, і ягоная партыя – гэта ілюстрацыя да таго, якой будзе палітыка ў ХХI стагоддзі». СМЭР існуе толькі 8 месяцаў, але на ягоную сядзібу ў звычайнім блёчным доме ў Братыславе ўжо паказае цэлы тузін дарожных указальнікаў. Цяжка не заўважыць сядзібы, пафарбаванай у аранжавы й блакітныя колеры. Сымбаль СМЭРу таксама кідаецца ў очы – блакітная стрэлка, закручаная на аранжавым тле. Проста на партыя, а нейкай рэкламе агенцтва, ці, як кажа Вашэчка «фірма, найважнейшым прадуктам якой ёсьць

сам шэф». Гэта метафора, але вядома, што СМЭР цесна супраўднічае з рэкламным агенцтвам «Донар», дзякуючы якому мэч'ярысты двойчы за 90-я гады прыходзілі да ўлады, і карыстаюць з іншых мэтадаў. Вашэчка апавядае, як, едучы неяк праз Цэнтральную Славаччыну, у красавіку ён выкарыстоўвае і спіцэфэты. У красавіку ён з'яўляўся перад тэлекамерамі з дзвумя шыльдачкамі. На шыльдачках надпісы «У Славаччыне чыніцца беспрадзел» і «У Славаччыне краудуць так, як за Мэч'ярам». Словам, тое, што думае ю хоча бачыць паспаліты люд. Пра тых шыльдачкі славацкі друк гаварыў некалькі тыдні. Расчараваны не большасці палітыкі – сіла Фіка.

Супраць цыганоў і супраць Галакосту

Вось, напрыклад, славакі заклаўчаныя ростам злачыннасці. Дык Фіка на супрэзрачах з выбарцамі пачынае казаць пра карыснасць сымяротнага пакарання для прафіляктыкі злачыннасці. Гэтай тэмамі не кранае ніводная іншая партыя, а між іншымі каля 60% славакаў кажуць пра патрабу аднайленія сымяротнага пакарання, скаванага пасля «аксамітнай рэвалюцыі». Але, як толькі Фіка запытаюць, ці хоча ён адновы сымяротнай кары, то ён загуляе, што, канечнеч, улічваючи неабходнасць і важнасць уступу ў ЭС, ён не хаче бы пра гэта нават гаварыць, і толькі, маўляў, як эксперт па крымінальным праве, кажа пра карыснасць гэтага віду пакарання для запалохвання злачыннасці. Ну, а людзі, як вядома, чуюць тое, што хочуць пачуць. Вось ён ім тое і кажа. Гэтак мяркую пра яго братыславскую палітычную эліту.

Ну, а ў жніўні, калі, як звычайна, у палітыцы быў зацішак, Фіка вызначыўся, прапанаваўшы праект пастановы парламэнту аб аўгустыні 9 верасьня Днём галакосту. У гэты дзень у 1940 годзе Славаччына, што хайрусавала тады з

Гітлерам, прыняла так званы Жыдоўскі Кодэкс, на ўзор знакамітых немецкіх Нюрнберскіх пастановаў, на падставе якога славацкіх жыдоў абраўавалі ды ўввязнілі ў працоўных лягерох, а пасля 70 тыс. (з 95 тыс.) з'яшчылі ў Нямеччыне, і за звычайнэ кожнага з іх урад Е. Ціса заплатілі немкам «за работу» па 500 марак. Славакі ў сянянія відзнаўляюціся з падзялімі таго часу.

І вось Фіка закрануў гэтую балючую й далікатную для ўсіх тэму. Хаця афіцыйны ўстановы й віталі гэтае пачынаюць, грамадзтва злавесна маўчала. Журналісты запытаўся ў Фіка, ці не байды ён страйца з-за таго галасы выбарцу. Ён адказаў: «Нехта ж мусіць тое зрабіць. Галакост быў забойствам. Можа ў Славаччыне ёсьць людзі, што ўхваліваюць забойства, але мне ня трэба галасоў такіх людзей».

Гэткая выскарбаднасць кантрастуе з тым, як Фіка выкарыстоўвае антыцыганскі настроі у тым самым жніўні. Славацкі друк тады ўвесь час пісаў пра крадзякы бульбы з палёў бедных сялянскіх рагёнаў на поўначы краіны. Некаторыя гаспадары сцывярджаюць, што стравчаюць да чверцікі ўраджай. З-за браку іншых сюжэтў тэмамі крадзяжой распісалі так, што яна ператварылася ў вачох грамадзтва ў стыхічнае бедзтва. Зынавацілі ва ўсім цыганоў, якіх у Славаччыне жыве да 500 тысячай. Прыйчым паспаліты людліць, што цыганы крадуць на голаду, а каб перарадаць скучычыкам. Нават самыя дэмократычныя выданіні ўжываюць слова «циган» як синонім слова «злодзеў». Усе забыліся, што нецыганы крадуць таксама, а скучычы – гэта наягу славакі, і бульбы ў перакупишчыку куплюць самыя звычайнія братыславскія хатнія гаспады. Фіка ж першы загварыў пра неабходнасць дазволіць грамадзянам самаабарону, стварэнні грамадзянскіх аховы (бо адбылося некалькі сутыкнення злодзеў з вартуікамі) і паспалітыя людзі зноў упэўніліся, што ён думае пра іх.

Пасля ён гэтак жа дэмантрацыйна прадставіў праект парламэнцкай «фэрмэрскай пастановы», разылчанай на публіку. «Я хачу, каб крадзёжка разглядаўся, як рабаваныне і караўся вязніцай». Палітык, які думае пра народ!

Для ілюстрацыі ён падае вышэй згаданы прыклад з асадкай і запэўнівае, што ў ягонай пастанове няма ні слова пра цыганоў, бо караць трэба ўсіх злодзеў, але ж «Цыгане крадуць». Жывуць з нашых падаткаў, і мнохіца, як тыя блохі, а праз пару год іх тут можа стаць мільён у пяцімільёнай краіне! Нічога дзёнага, што людзі хочуць абараніцца ад іх». На пытаныне, ці на ператворыца гэтае ахову ў стварэнні гета для цыганскай меншасці, ён адказаў: «Такое барбарства ў нас немагчымае, наш народ гэтага ня прыме!» Ён гэта ведае напэўна, бо «14 год змаймуся крымінальным правам». Новая кара Божая для Славаччыны...
Язапат Змысла

БУДАҮНІК СУПРАЦЬ АКУЛІСТА

На выбарах у Лібане прасырыйскі кандыдат пасярэдзе паразіў ад будаўніка-мільядэра Рафіка Харыры. Выбары адбыліся ў мінуўшую нядзелю, і лібанскія палітыкі фактычна пераўвярнуліся пераворот. Гэтую падзею лібанцы адсъязтавалі фарэрскамі і танцамі на вуліцах.

Перамога да сп. Харыры прыйшла праз трэх месяцаў пасля съмерці Хафэза асаса, што халезінай рукоў кіраваў суседній краініці 10 гадоў, а ўпершыню ўмешаўся ў каламутную лібанскую палітыку яшчэ ў далёкім 1976 г., калі «краіну кедраў» ахапіла грамадзянская вайна.

Цягам гэтага завірушнага часу пры

злачынную реальнасць.

Башар, 34-гадовы вочны доктар, быў

ЯК Я ПРАВЁЎ ЛЕТА

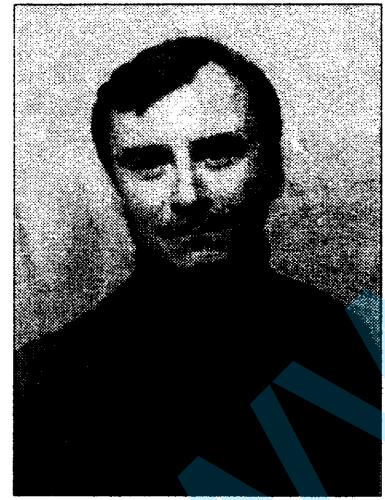
Вось і лета прайшло. Не халоднае і не гарачае — што ў прыродзе, што ў грамадзтве, што ў культуры. Такое сабе проста лета, у якім няк не раскрыўся ўесь публічны, скажам так, патэнцыял. Усё ж такі — апошнія лета тысячагодзідзя! Фэрычнае ідэя скульптара Генадзя Лойкі зляпіць зь пяску Рагнеду, якая раз на тысячу гадоў пакажацца народу і сьвету, была ўвасобленая ў матрыяле «ў рабочым парадку». Рагнеду зляпілі ў пясчаным кар'еры ў Заслаўі. Князёўна атрымала прыгожая і вялікая, не раўнуючы тая атамная падводная лодка, што на імгненьне паказала з пучыны прадаўніе гісторы. Але не было пры тым соцені тысяч цікаўных гледачоў, не шумела ўсеагульнае съвята і вэрталёты з кінаапаратарамі не райліся ў паветры. Рагнеда паказала для выбранных, астатнія не заўважылі.

А яшчэ гэта было лета стогадовых юбілеяў. Уладзімер Жылка, Міхась Забэйда-Суміцкі, Уладзімер Дубоўка, Пётра Сергіевіч. Зоркі першае велічыні. Больш-менш інтынсіўна адзначалі 90-я ўгодкі Ларысы Генюш, праўда, не тады, калі яна нарадзілася, 27 ліпеня, а чамусьці паводле старога стылю — 9 жніўня, бо так памылкова запісаны ў энцыклапедыі. Словам, нібы сам лёс імкнуўся зьнізвяваць гэтае лета — каб бяз пышнасця і сымбалія, без асаблівага сымфанізму, а так, па-простаму. Можа, так яно і добра. Можа, так і больш па-людзку. Но адзначаць шумна і пры гэтым палюдзку не заўсёды ў нас выходзіць.

Аморфны, на першы погляд, настрой мінулага лета, тым бя менш, пасяляе надзею. Бо насамрэч гэта і не аморфнасць ніякая, а разывітанне са стэрэатыпамі ранейшага часу. Нібы лёс засяроджвае нас на канкрэтным і прыватным у нашым жыцці, каб мы ў тым прыватным крыху аблісія, набраліся тае душэўнае энэргіі, а пасяля ўжо думалі і пра грамадзкае.

Словам, лета прайшло. І надыход восені заўважаецца найперш на ў зымене надвор'я. А ў знаёмых тварах менскай багемы, што вяртаецца ў горад пасяля блізкіх і далёкіх вандровак. Прыемна апошнім цёплым летнім вечарам прайці па праспэкце, задаючы ўсім сустречным банальнага пытаньня: «Дзе быў, што бачыў?»

Вось з Купалаўскага тэатру выйшаў стомлены працаю актор Віктар Манаеў:

— Лета я правёў на беларускіх Канарах, якія ў 15-ці кіляметрах ад Менску. Эта Астрашыцкі гарадок. Там ёсьць база адпачынку, якая называецца «Пансіянат Тэатральны». Але з тэатральных дзеячоў там было можа чалавекі два-тры. Бо для сучасных тэатральных дзеячоў нават такія беларускія Канары, якія называюцца «Астрашыцкі гарадок», не па кіпені. А так было цудоўнае беларускае надвор'е. З 23-х дзён было толькі 4 сонечныя дні, і гэта вымушала адпаведна сябе падводзіць. Там на дачным пасёлку, які называецца Карапэраты «Сябры», ёсьць пудоўнае месца, якое называецца «крама паўсядзённага попыту». Ну й тавары паўсядзённага попыту спажываліся вельмі добра. Улічваючы тое наше цудоўнае беларускае надвор'е. І цудоўная была тэмпература вазера. Градусаў чатырынаццаць, што таксама не забараняла нам аку-

нащца пасяля наведванья крамы паўсядзённага попыту. Я вельмі задаволены сваім адпачынкам і ніколі не прамянняю беларускія Канары на нейкіх там замежных. Так што хай жыве Беларусь зь беларускімі Канарамі.

Не пасялеў я разывітацца з Манаевым, як у Цэнтральным скверы натрапіў на музыку Аляксандра Памідорава, які паліць пасяля канцэрту свайго маскоўскага калегі Мамонава:

— Гэтае лета мне будзе згадвацца Нямеччынай і Адрыятычным морам. Ну і супадельным нічога няробствам. А пошні месяцы пра-
ста бестурботнае было жыццё. Без аніякіх справаў, без анічога. А першыя два месяцы былі цікавыя вандроўкі па Нямеччыне, канцэрты разам з Крывым, запамінальны... Зараз, калі гляджу кіно «Бяжы, Лола, бяжы», зь вялікай прыемнасцю бачу родныя берлінскія мясціны. Вельмі падобныя да Менску. Але людзі іншыя. А так горад вельмі цікавы, вельмі прыемны. Такі сапраўдны мэгаполіс, але без дурных хуткасцяў. Усё на сваім месцы, і ў кожнага месца ёсьць свая гісторыя. Гэта такі вялікі казан, у якім нешта варыцца ўесь час. Там вельмі бурлівае жыццё...

У адкрытай кавярні калія Цэнтральнага ўніверсаму зноў з'явіўся яе сталы клиент, мастак Артур

Клінаў. Кава тут смачнейшая, калі насупраць цікавы сурэмозуцца.

— Амаль усё лета я правёў у Швейцарыі. Амаль тры з паловай месяцы я там сядзеў па адной та-
кой стылэнды для мастакоў. У адной такой невялічкай вёсачцы. Паглядзеў краіну, натуральна. Швейцарыя, ясная справа, краіна супэрпригожая. Такі маленькі парадыз. Усё, як у казках. Пры-
рода, архітэктура. Але жыць бы я там не хацеў. Калі вобразна ак-
рэсльці Швейцарыю, дык ёсьць такі немецкі выраз — «шпарш-
вай». Гэта не абраза. Тлумачыца як «шпар» — захоўваць, «швайн» — съвіння. Съвіння-
капілка. Гэта ў прынцыпе, няг-
ледзячы на ўсю прыгажосьць краіны. Швейцарцы — народ пра-
цэншчыкай. Краіна, якая ніколі нікуды на ўлазіла... Але вось банкі — гэтым яна жыла, і гэта адчуваецца ў характеристы швейцар-
цаў. Краіна, дзе жывуць працэн-
шчыкі. Я, канечно, абагульняю, я не хачу крываці швейцарцаў, яны запрасілі мяне пажыць, і гэта выглядае такай няўдзячнасцю... Але папросту ў мэнталітэце гэта ёсьць. Народ дастатково закрыты. І на толькі для іншакраёуцаў, але й самі з сабою яны дастатково халодна трymаюцца. Я паездзіў

Зыміцер/PREX-PROMedia

шмат, і ведаю больш цікавыя краіны, больш камфортныя для мяне. Я ўжо апошні месяцы сядзеў і чакаў — калі ж скончыцца гэтае ссылка. У ленінскіх мясцінах. Но я там жыў якраз пад Цу-
рыхам, дзе і Уладзімер Ільліч ссылку адбываў. Ва ўсялякім вы-
падку, у Менск я вярнуўся зь вя-
лікай радасцю юшчэ раз адчуў, наколькі наш горад унікальны й наколькі ён мне падабаецца. Бо ў прынцыпе калі параўнаць са швей-
царскімі мястэчкамі, якія прыго-
жыя, утульныя, прости расцада-
ваць, але няма з імі кантакту. І няма гэтай імэрскасці, як у Менску. У гэтым сэнсе Менск — унікальная з'ява ў Эўропе. І я веру, што калі-небудзь Менск ста-
не адным з найбуйнейшых туры-
стычных цэнтраў Эўропы. Бо та-
коға падобнага места ў Эўропе няма. І я будзе...

А вунь па праспэкце крочыць музыказнаўца Зыміцер Падбя-
рэсکі.

— Самае яскравае, бадай што, паездка з Ірынай Дарафеевай на песьенні фэстываль «Песьні аў'яд-

най Эўропы». Я паглядзеў як гэта там робіцца. Канечно, са сваімі недахопамі, але прости гэта было карысна для прафесіі. Ну, а па-другое — гэта ўласна сам адпачынак. Практычна месяцы я пра-
сядзеў пад Лепелем. Добра так, лічу, адпачыў, загарэў. Усё ў па-
радку, вельмі шмат арэхаў у лесе, грыбоў. Вельмі шмат вады ў рэч-
цы, таму рыбалкі ніякай. Толькі на возеры лавілі. Я ўсе гэтыя ку-
рорты, дзе працы народу, прости на знаюшу. Фізычна, маральна і гэтак далей. Асабліва там, дзе горача. Ну, гэта не мая прырода,

ня мой клімат. А вось так дзе-не-
будзь пасядзець, дзе ёсьць добры лес, дзе ёсьць добрая рэчка пі доб-
рае возера, для мяне цалкам дас-
татковы...

Люблю размаўляць пра летнія вандроўкі з таленавітымі людзьмі. Нягледзячы на тое, ці, можа, дзякуючы таму, што загадзі за ведаю іх галоўны адказ. Няма лепшай краіны за Беларусь. Яны вяртаюцца таму, што пачынаецца восень і пара прымадца за пра-
цу.

Зыміцер Бартосік

27 верасня

У менскім Тэатры Юнага Гледача (вул. Энгельса 24) пройдзе прэзентация новага альбому фольк-гурта «Ліц'віны» — «Ой у лузе, лузе...».

Пачатак канцэрту а 19-й гадзіне.

Даведкі праз тэл.: 227-15-32

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДІЁ СВАБОДА

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7295,	41	22:00 - 23:30	6105	40
	9610	31		9535,9750	31
	11725	25		11065	25
	15565	19		6065,	40
				7295	41
				9635,9750	31

Сярэднія хвалі — 576 і 612 кгц

Адрас: 220005 Менск -5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ

Інтернэт: WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА «СВАБОДУ»!

СЭЗОН У ФІЛЯРМОНІІ АДКРЫЎСЯ КАНЦЭРТАМ ШНІТКЕ

Бліскучая дырыжорская работа Праваторава на здольна скаваць глубінных проблемаў аркестру

Юлія Андрэева

Сёлета філярманічны сэзон адкрыўся надзвычай рана – 8 верасня. Ці то шаноўныя выкананцы засумавалі па ўздзечнай менскай публіцы, ці то папросту гастроўны графік сымфанічнага аркестру склаўся гэткім чынам, што ягоная сустрэча з тутэйшымі слухачамі адбылася ў першыя дзянькі залатой восені, калі надвор'е яшчэ дазваляла нашым вялікасьцеўцікам дамам шыкоўныя сукенкі і пантофлі на высокіх абрасах.

Зрэшты, аніводная кабета, акрамя вашай пакорлівай слугі, не скрысталася з гэткае цудоўнае магчымасці. Дый увогуле, анікай “арыстакратычнай” публікі ў залі не было. Нават высокія чыноўнікі зь Міністэрства культуры, якім, здавалася б, сам Бог казаў рушліва наведваць гэткія мерапрыемствы, мабыць, съследам за жонкамі паехалі на свае соткі выбіраць бульбу. Затое можна было ўбачыць адразу двух быльх сяброў беларускага Саюзу кампазытараў, што ў пошуках лепшай долі зъехалі на сталае жыхарства за мяжу, а цяпер ненадоўга завіталі ў родныя мясьціны – ці наведаць сваякоў, ці папросту падлячыць хворыя зубы.

Так што буйной таварыскай імпрэзы гэткім разам не атрымалася. Усё прайшло вельмі сціпла – без тэлебачаньня (і, адпаведна, без спадарыні Элеаноры Язерскай у неверагодным капелюшы і бліскучым блюзоне), без эмблемаў на фасадзе і дзяжураных кошаў з кветкамі, без радыных мікрофонаў (якія звычайна псујоць ўсё відовішча), без прамоваў, без пампезных псеўдадатрыятычных твораў, нават без праграмак і рэкламных буклетаў – бо кампуптар у канцэрта-лекцыйным бюро зынік, здаецца, назаўсёды.

Затое была музыка Альфрэда Шнітке – ягоны фартпіяніны канцэрт, адзін з наймногіх праўдзівых шэдэўраў эпохі позняга сацыялізму. І адразу самі сабою згадаліся 1980-ыя, калі, нягледзячы на славуты лібералізм гэтак званай “пераходовы”, творы Шнітке ўсё яшчэ былі напаўзабароненаю дысыдэнцікаю пащехаю, інтэлектуальнаю цацкаю для наймногіх, хто ведаў сапраўдную вартасць гэтых твораў. Ці можна забыцца на вечар 1 лютага 1985 году, калі – усяго праз паўтара году з дня напісання – у Менску выконвалася шніткаўская «Гісторыя доктара Яна Фаўста»? Амаль у ніводным горадзе былога Саюзу – хіба што ў Горкім, дзе на той час жыў і працаваў бесшабашна сымбілы дырыжор Ізраіль Гусман, – «Фаўст» яшчэ не гучаў, і таму менчукі зь цікаўнасці пабрывалі ўсё тэлефоны: “Ці прыедзе на канцэрт Ала Пугачова?” Бо ў асяродку людзей добара, інфармаваных здаўна ўжо хадзіла пагалоска, што Шнітке прапанаваў ёй ролю д'ябла і напісаў для яе нязывка экстравагантнае, нават вульгарнае танга.

Іншым уцеляльсценнем д'ябла мусіў быць улюблёны спявак тагачасных вялікасьцеўцікам дам, контрактнэр Эрык Курмангаліеў – мужчына зь “нібесным” жаночым

голосам і жаночым абліччам; шмат пазней, пад імём Эрык Салім-Мэрзут ён стаўся адной з культавых фігураў гей-культуры і праславіўся ў загалоўнай ролі скандалына вядомага спектаклю Рамана Віклюка «М.Батэрфляй». А ў той час, пра які тут ідзе гаворка, – г.з.н. у восьмідзясятых гадох, – Курмангаліеў так ці інакш удзельнічаў у выкананыні ледзь ня ўсіх твораў Шнітке. Як цярпелі камуністычныя чыноўнікі гэткую “агіду”? Таксама, як яны цярпелі самога Шнітке: ненавідзелі, але цярпелі, бо мусілі неяк лічыцца з грамадзкаю думкай на Захадзе. Але канфармісцкая частка інтэлігенцыі нюхам адчуvalа, што публічнае слуханье гэтае музыкі – акт адкрыты дысыдэнцкі, шкодны для кар'еры і дачыненінья з начальствам. Но таму, нягледзячы на велізарную цікайнасць, у залі было два з паловай чалавекі? Так было й на менскіх прэм'ерах іншых шніткаўскіх твораў: Другой сымфоніі, прысьвечанай С.В. Флярыяну, Трэцій сымфоніі і Рэвіему з музыкі да драмы Ф.Шылера «Дон Карлас». Менск мог ганарыцца гэткімі сенсацыйнымі музычнымі падзеямі, але адбываліся яны ў вузкім коле вальнадумцаў. Дарэчы, не дачакаліся тут і Пугачовай, якая бязь лішніх ваганіння адмовілася ўдзельнічаць у выкананыні шніткаўскай канцэртнай.

З таго часу мінулася добрых 15 гадоў, і цяпер выкананыне гэтае музыкі адбываецца спакойна і праста, і без удзелу масквічоў. Хаця як тут разбярэш, хто масквіч, а хто не? Той дырыжор, што калісьці наладжваў шніткаўскую імпрэзу ў Менску, – а гэта быў прафэсар Маскоўскай кансерваторыі Віталь Катаев, – даўней распачынаў свою кар'еру ў Беларусі. З 1962 па 1966 год ён працаваў у якасці мастацкага кіраўніка Дэяржаўнага акадэмічнага сымфанічнага аркестру БССР і да апошніх дзён жыцця наасіў ганароўве званыне заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь. Але галоўным месцам жыхарства для яго ўсё ж заставалася Москва.

Што ж датычыць цяперашняга мастацкага кіраўніка Генадзя Праваторава – а менавіта ён дырыжаваў адкрыццём сёлетняга сэзону, – дык ён, наадварот, распачынаў свою кар'еру ў Москве як дырыжор сымфанічнага аркестру мясцовай філярмоніі, а праславіўся як пастаноўшчык другой рэдакцыі опэры Д.Шастаковіча «Кацярына Ізмайлава» ў маскоўскім Музычным тэатры імя К.Станіслаўскага і У.Неміровіча-Данченкі. Гэтая пастаноўка 8 студзеня 1963 году стала наайбуйнейшай культурніцкай і палітычнай падзеяй таго часу, бо пасыльна надрукаваныя 28 студзеня 1946 году ў газэце “Правда” сумнавядомага артыкулу “Сумбур замест музыкі” опэры Шастаковіча была забароненая. Праз паўгоду пасыльна той памятнай для Праваторава прэм'еры ў часопісе «Огонек» звязалася вельмі пачэсная для яго рэцэнзія Месьціслава Растроповіча (які на той час ужо таксама “загруз” у дысыдэнцтве і звязаўся асалодаю выконваў

забароненых творы). Правотораву было 34 гады. А на памяць ад той падзеі ў яго засталася партытура «Кацярыны Ізмайлавай» з аўтарскімі пазнакамі.

Нягледзячы на тое (а можа, менавіта з гэтай прычыны), ягоная кар'ера ў РССР разгорталася надта дзіўна. Ён вандраваў па гародах і тэатрах, паўсюль пакідаючы значныя сълед, аднак анідзе не знаходзячы сабе сталага месца. У 1969 годзе яго “заўважыў” усёмагутны Яўген Святланав – мастацкі кіраўнік Дэяржаўнага аркестру Саюзу ССР; гэты калектыв меў афіцыяльную падтрымку ЦК і гастроляваў ва ўсім сьвеце. Правотораву даручаючы правесцы цекалькі кіраўніцтва ў Москве, і яны праходзяць зь вялікім поспехам, але... нешта зноў не выходзіць. Нават уступленне ў партыю (можна толькі ўяўіць, як камічна адбывалася гэтая працэдура!) ня выратавала Правоторава ад лёсу вечнага выгнальніка: настолькі несумяшчальны быў яго талент, ягоная ўнутраная незалежнасць з савецкім ладам музычнага жыцця. За уступленне ў “шэрагі” партыя “ўзнагародзіла” яго гастрольнымі пaeездамі ў некалькі ўсходніх краінаў, у тым ліку ў Англію, дзе, паводле тамтэйшых прэсы, ён быў уганараўаны “наймацнейшымі аўтацыямі сезона”. У 1981 годзе Правотораву атрымаў ганароўве званыне народнага артыста РСФСР...

Але свой дом ён знайшоў менавіта ў Беларусі. Знайшоў свой тэатар, дзе пры канцы 1980-ых ажыццяўляў пастаноўку ажно дзяявішнікі С.Пракоф'ева – «Вайна і мір» і «Мадалена». З нагоды гэтых пастаноўак у Менску быў наладжаны ўсесаюзны фэстываль музычных тэатраў, у якім дэманстраваліся прафэсійскія спектаклі з розных краін СССР. Менавіта тады, як здаецца, маскоўскія крытыкі, нягледзячы на ўсю свою

інтэлектуальную фанабэрью, упершыню паставіліся да Беларусі з павагаю; даўней жа Беларусь была для іх проста вёскаю. І тым на менш, неўзабаве па фэстывалі кіраўніцтва Беларускай Опэры пазбавілася ад Правоторава, бо на даляглядзе ўзынікла постапль маладога і аваяльнага Анісімава. Дый самое імя Правоторава як творцы адметнае эпохі ў гісторыі беларускага опернага тэатру хутка забылася, і 1980-ыя гады суцэльна сталі называцца “эпохай Вашчака”.

Аднак жа Правотораву засталася ў Менску! Нават тады, калі відавочна адсюль зняхджалася. Пры ўсей афіцыяльнай хісткасці свайго становішча (з 1989 па 1993 год ён здавальваецца ролі вольнага мастака), Правотораву дасягае кар'ерных поспехаў ані крыху на меншых, чымсь быў ў Анісімава. 1 сакавіка 1990 году ў Москве ў Канцэртнай залі імя Чайкоўскага ён акампануе маладой пяяюлі Марыі Гулегінай, якая на той час ужо пасыпела зрабіць галавакружную сусветную кар'еру. А першыя крокі той кар'еры адбыліся, як вядома, у Менску, пад добразычлівым наглядам Правоторава; аднак вольны дух Гулегінай (а таксама і ейныя поспехі на Захадзе) апынуўся ў супяречнасці з тагачаснай атмасферой Беларускай Опэры. Выбухнуў канфлікт, у якім Правотораву аказаўся ледзь не адзінчы чалавек, што рапчуца ўзяў бок сваёй народнай сынявкі. Магчыма, акурат тое ў каштавала яму пасады мастацкага кіраўніка...

А ўлетку гэтага ж году Правоторава запрасілі дырыгаваць выступленнямі вакалістаў на трэцім туры Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага – задача, якой наш дырыжор даў рады бліскучага.

А ўжо ж – шматгадовы досьвед на пасадах галоўнага дырыжора – ў найбольш дынамічных і творчых прадукцыйных оперных тэатрах РССР. Менавіта тады, як здаецца, маскоўскія крытыкі, нягледзячы на ўсю свою

альбо Музычны тэатар імя К.Станіслаўскага і У.Неміровіча-Данченкі. 21 студзеня 1992 году Правотораву дырыгуюе операю С.Пракоф'ева «Вайна і мір» у сумеснай пастаноўцы пециярбурскага Марыінскага тэатру, лёнданскага Covent Garden і парыскай Опера de Bastille. У чэрвені 1993-га Правотораву дырыгуюе Мадрыдскім сымфанічным аркестрам; у ролі салісткі выступае адна з найбуйнейшых віялянчэлістак сучаснасці Наталля Гутман.

І пры ўсім тым ён прымудраеца дырыгаваць некаторымі спектаклямі ў Менску! Здаралася, ён прыбягаў у тэатар у апошнюю хвіліну – проста з вакзалу. Аднойчы ў съпешышы ён напісаны чужыя нагавіцы, і яны ледзь не зваліліся зь яго падчас дырыгаванья; гэта сталася для аркестру яшчэ адным аргументам супраць Правоторава – нягледзячы нават на тое, што амаль усе музыкі шчыра дзіўваліся на ягоны музычны талент. І тым на менш, кіраўніцтва тэатру было папросці вымушана прыняць Правоторава на пасаду другога дырыжора. Хаця б таму, што гэтае саме кіраўніцтва ў асбече дырэктара Опэры спадара Карлеса Плянавала ажыццяўляць пастаноўку ўласнаручна напісанай опэры “Візит дамы”, а прыдатнага для гэтага дырыжора пад рукою не аказаўся. Праўда, падчыстка партытыру ўжо змаймаўся іншы “другі дырыжор” – Віктар Собалеў, але ён з'яўляўся незразумелымі прычынамі. Праўда, Собалеў пайшоў з тэатру...

А Правотораву дасканала выканану ўсю пастаноўчу работу. На ягоныя рэпэтыцыі збігяліся тлумы! І нездарма; бо акрамя свайго тэатральнага досьведу, ён заўжды быў непараўнальным спэцам у сучаснай музыцы. Нездарма ж яго рэгулярна запрашалі дырыгаваць

Працяг тэмы на старонцы 8

ДЗЕСЯЦЬ ГАДОЎ ТАМУ

Дзесяць гадоў таму ў Полацку адбылося першае агульнакраёвае Скарынаўскае съвята. Беларусь адзначала 500-я ўгодкі свайго славнага сына Францішка Скарыны. Каго толькі ні сустрэць было на вуліцах! Уесь беларускі съвет — ад Вітаута Кіпеля да Адама Мальдзіса, ад айца Аляксандра Надсаны да айца Яна Матусевіча. Некаторых з іх ужо няма на гэтым съвete, але для мяне яны жывыя разам з тым днём. Францішку пашанцевала з юбileем — час для съвята быў спрыяльны. У гэтых год 26 студзеня быў прыняты Закон аб мовах, паводле якога беларускую абавязьцілі дзяржаўнай, у Віцебску яшчэ ня ведалі ні пра якія «Славянскія базары» — 18 ліпеня тут пачаўся другі Фестываль польскай песні, а 27 ліпеня, як найлепшы падарунак першадрукера, Вярхоўны Савет Беларусі прыняў «Дэкларацыю аб дзяржаўным сувэрэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі».

Я хадзіў з двухгадовым сынам па Полацку і забаўляў яго, называючы імёны людзей, якія бесьперапынана праходзілі побач. Большасць гасцей пазнаваў па партрэтах з кніг. Адчувалася нейкая агульная ўзыёсласць — эўфарыя беларускага духу. Здавалася, спаконівчы тутайшы страх пакінуў беларусаў і яны

разагнулі сыпіны. Рыхтуючыся да першага нацыянальнага съвята, тутэйшыя ўлады былі вымушаны звязацца па дапамогу да быўшых гэтак званых антysаветчыкаў і нацдэмаў. Вінцэс Мудроў, напрыклад, кансультант гаркамаўскіх спэцыялістаў у галіне культуры — трэ было скласці сцэнар Скарынаўскага съвята.

Вымысьлі шмат розных мерапрыемстваў і відовішчаў. Па горадзе можна было праехаць на бутафорскай карэце. На цэнтральным пляцы гандлявалі вырабамі народных майстроў — у гарадзенца Алеся Аўчыннікава (пазней ягонымі малюнкамі мы аздобілі часопіс «Калосьсе» № 2-3) я купіў сыну дудку. Яна так і ляжыць у мяне. Колькі ўжо людзей гралі на ёй немудрагелістыя мэлёды, але найлепшы атрымлівалася ў мастака Сяргея Цімохава.

У гэтых съвяточных дзень быў адчынены Полацкі музэй беларускага кнігадрукавання. Над канцэпцыяй музею працавалі два наваполацкія дызайнёры — Ігар Куржалаў і Сяргей Дэмітрыев. Яны хадзілі сярод гаманілівага на тоўпу як галоўныя юбіляры, асабліва выфранціўся Куржалаў — у вясельным гарнітуры з вялікім матыльком. Усе ціснулі дызайнёрам руку і віншавалі. Музэй уражаваў. У правінцыйным Полацку

На пярэднім пляне:
Гай Пікарда, Джым Дынелі і айцец Ян Матусевіч.

з'явіўся асяродак культуры. Менавіта тут адбываўся цяперцырыоні ганаравання літаратурнай прэміі Таварыства Вольных Літаратараў «Гліняны Вялес», тут ладзіла прэзентацыі кніг палачанаў, тут адбываўся сустрэчы з цікавымі гасцініцамі.

Я сілюся ўзгадаць штосьці яшчэ — не атрымліваецца. Помніца толькі

людзі і людзі, якія праходзяць міма. Вясёлыя, узбуджаныя. Гэта іх съвята... Якое хутка скончылася.

Пазней я даведаўся, што на наступны дзень, 8 верасня, у маленькім гатэльным пакойчыку наваполацкага гатэлю «Беларусь» адбылося адраджэнне по-лацкага ўніяцтва. Айцец Ян Матусевіч пахрысьціў у грэка-каталіцкую веру каля 30 пала-

чанаў і навапалачанаў і правёў для іх першую ўніяцкую літургію. Пазалетася айца Яна Матусевіча ня стала.

У Полацку многія забыліся пра той прыгожы Скарынаўскі юбілей. Толькі ўніяты не забыліся. 8 верасня ўрачыстым набажэнствам яны адзначылі ўгодкі таго юбілею.

Алесь Аркуш

«ШЭРБУРСКІЯ ПАРАСОНІКІ»

Хтосьці з вялікіх — здаецца, Мантэн, — выдаў дарэшты простую, і разам з тым геніяльную сэнтэнцыю пра тое, што ў маладосьці мы пазіраем наперад, у будучыню, а ў старасці азіраемся назад, спрабуючы ўгледзець у мроіве пражытых гадоў штосьці дагэтуль несплазнаныя. І хача слова «старасць» непрэменна казыча слыхі і выклікае нутраны працэст нават у людзей што ні на ёсьць сталага веку, экстрапалючы згаданую сэнтэнцыю на ўласную асабу, кожнага разу ўздыхаеш і засядржана чухаеш падбародзьдзе.

Нешматлікія чытачы маіх аповедаў раз за разам упікаюць аўтара за несучаснасць, часавую закамплексаванасць і прасторавую аблежаванасць. І сапраўды, Ёкнапатофа мая займае невядомікі лапік зямлі дзесяці на паўночным усходзе Беларусі, а яе насельнікі дагэтуль жывуць дзесяці прыканцы 60-х — пачатку 70-х гадоў. Аўтар, шчыра кажучы, і сам захрас у тым рамантычным часе — часе, калі чаўны-спадарожнікі барынілі бяскрайнія прасторы космасу, калі ў літаратурных клясыках хадзілі Пятрусь Броўка, а ў школах ішло змаганье з кароткімі спадніцамі ў дзячыні і даўгімі валасамі ў дзецюкоў, калі сипяўся Вадзім Мулерман і Валеры Абадзінскі, а беларусы канчатковы здаградавалі як нація. Гэта былі крэху наўнія, у меру п'яныя, крэху вусыцішныя, але дарэшты хуткаплынныя гады. І калі ў XVI-XVII стагодзізнях, як сведчалі гісторыкі, надарыліся Вялікія геаграфічныя адкрыцці, дык на канец 60-х гадоў XX стагодзізня прышалі адкрыцці іншага кшталту. У прыватнасці, аўтар гэтых нататак адкрыў для сябе такія фундамэнтальныя рэчы, як

rock-music, апавяданыні Эрнэста Гэмінгуэя і францускае кіно.

Студзенскім вечарам 1968-га я сядзеў у халоднай залі наваполацкага кінатэатру «Космас» і пачуваў сябе ніякавата: народу на сцене прыйшло зусім мала, хаця на аблепленай сънегам афіши щырвонілася спакусыліва слова «Францыя».

У туу пару францускія фільмы круцілі зредку, народу ў «Космас» набівалася як завязаць, а на «Трох мушкетораў» нават прадавалі «стаячыя» блітвы. Цяпер жа ў залі тырызлі рэдкія галовы, і ў мяне, смарката гуна, быў той настрой, які псыхолагі назвалі б высокім узроўнем трывогі. Але вось загучала музика, на пакрэсленым рухавымі пісцігамі экране мільганулі цітры, і нешматлікія гледачы, зразумеўшы, што патрапілі «на опэру», рушылі да выхаду.

...Студзенскім вечарам 1968-га ў кінатэатры «Космас» круцілі «Шэрбурскія парасонікі».

Малады хлопец любіўся з дзячынай, пайшоў у войска, патрапіў у Альжыр, дзе ішла вайна, дзячынна замірае пры перад гасціцмі страшэнна заспаным і яшчэ больш незадаволеным. «Ізноў...» — прастагнаў студэнт і стогн гэты выдаваў на тое, што я быў далёка на першы, хто прыцігся паслушаць кружэлку. Сябрук матлявую галавой, маўляў, не звяртай увагі, і мы прайшли ў пакой. На прайгравальніку аграмаднай радыёўлю ўжо стаяла супрафонаўская «саракапятка».

— Усе іх ляюць, а, між іншым, прыемная музика, — заўважыў сябрук, уключыўшы радыёўлю.

Пра «Бітлз» на той момант я ўжо чуў шмат розных плётак, чытаў разгромныя артыкулы на «Камсамольскім праўдзе» і нават бачыў «бітлух» на экране. Летасць на дзваровай агітпляцоўцы круцілі кіначасопіс «Украінах капіталу» і тамака мільгануў сюжэт: нечия го-

зыкай М.Леграна? Творчымі знаходкамі ражысёра Ж.Дэмі? З дапамогаю чыстай лёгкі на гэтае пытаныне не адкажаш, а між тым «Шэрбурскія парасонікі» сталіся вяхой на толькі ў єўрапейскім кінамастацтве, але і ў жыцьці сяміклясніка В.Мудрова. Жыцьцё напоўнілася новым зъвестам і новай эстэтыкай. Сямікляснік перастаў усур'ёз успрымаць савецкую літаратурную клясыку, гідзіўся, пазіраючы на тлустых савецкіх съпевакоў, і ў кожнай дзячыні, зь якой знаёміўся, абавязковая пытала: ці бачыла яна «Шэрбурскія парасонікі»?

А яшчэ праз пару месяцаў душа мая зазнала чаргове ўзрупенне. Сябрук, з якім мы вучыліся ў паралельных клясах, пранаваў завітаць да свайго стрыечнага брата. Брат вучыўся ў Маскве і прывёз адтуль кружэлку з записам ансамбля «Бітлз».

Прыышлі да брата сярод бедага дня, але той, адчыніўшы дзверы, паўсташ уперед гасціцмі страшэнна заспаным і яшчэ больш незадаволеным. «Ізноў...» — прастагнаў студэнт і стогн гэты выдаваў на тое, што я быў далёка

на першы, хто прыцігся паслушаць кружэлку. Сябрук матлявую галавой, маўляў, не звяртай увагі, і мы прайшли ў пакой. На прайгравальніку аграмаднай радыёўлю ўжо стаяла супрафонаўская «саракапятка».

— Усе іх ляюць, а, між іншым, прыемная музика, — заўважыў сябрук, уключыўшы радыёўлю.

Пра «Бітлз» на той момант я ўжо чуў шмат розных плётак, чытаў разгромныя артыкулы на «Камсамольскім праўдзе» і нават бачыў «бітлух» на экране. Летасць на дзваровай агітпляцоўцы круцілі кіначасопіс «Украінах капіталу» і тамака мільгануў сюжэт: нечия го-

ляя ногі калапілі па клявіятуры піяніна, гучалі забойны музон (цяпер згадваю — гэта быў «Rock'n Roll Music» Чака Бэрса), і суворы голос за кадрам тлумачыў: «А гэта — куміры заходніх эстрады, сумна вядомы «Бітлз». Паглядзеўшы кінаролік, я тады ўсур'ёз падумаў, што «куміры заходніх эстрады» злужыўшы «Кока-колай», а ўпішоўшы да божай моцы, вычвартаваючы, як могуць, на сцэне, не шкадуючы ні гледачоў, ні музичных інструментоў.

...Сябрук сцярожкожа апусціў гуказдымальнік, шапянуту француское імя Мішэл і ў інтрах радиёльных брынкнула гітарная струна. Я слухаў шчымлівую мелодію з глыбокім перакананнем, што сябар нешта пераблытаў, паставіў на туу кружэлку: зъверападобныя істоты, якіх паказвалі «у кіне» папросту не моглі сцяпаваць такіх песьняў. «Mi-i-shé, ma bél», — гучала з дынамікі, і нейкай пёплай хвала падымалася ў грудзёх, і мне карцела некуды бегчы, і здавалася, што гэта песьня заўсёды жыла ўваже міне ды толькі цяпер набыла голас.

У сёмыя клясі ў мяне з'явіліся два надзеіныя сябры: Валеры Шлыкаў ды Анатоль Рыбікаў. Вучыліся мы ў адной школе, разам шырваліся па горадзе і, урачце, тройца наша разгариула ў сценах роднай агульнаадукацыйнай СП № 2 змаганье на высокім іздзялалі біт-музыкі. Пачалося змаганье ўвесень 1969-га акцыяй, якую мы назвалі «сядзячыя страйк». Пісалі крэйдай на седале разламанага крэсла лёзунг «Hands off from Beatles!», сядалі, падчас вялікай пярэвры, на лесьвічным маршу і гучна білі ў ладкі. Ляпім дзевяць разоў у пэўным рytme: — ... —, а потым гараем: «Эгай!» Спыняні акцыю ў трох выпадках: 1) калі на лесьвіцы зляўляўся дырэктор школы А.З.Гердзюковіч, 2) настаўнік фізыкі й астрономіі Я.М.-Крылоў, 3) настаўніца матэматыкі М.Т.Любамудрава. Дырэктор мы падпрацоўваліся па рангу, а згаданых настаўнікаў прости паважалі.

Пачыналі акцыю ўтром, а не ўзабаве на прыступкі сталі прысаджвацца на вучні маладых клясіў. Адзін з іх, па прозвішчы Полазаў, наогул хадзіў за намі як

симпаты мае быў на баку студэнтаў. Пры гэтым душу крола шчымлівая крыўда: француская моладзь дзень да ночы слухала «Beatles», насліда даўгія валасы і джынсы, чытала немаведама што і ўсё адно бунтавала, а ў нашым Наваполацку дзень да ночы слухалі сцэны Вадзіма Мулермана, у цыбульнях замаўлялі «кароткую стрыжку з праборам», наслі клёшы з трима гузікамі на поясі, чытала кніжонкі сэрыі «Подзўіг» (літаратурны дадатак да часопіса «Сельская молодёжь») і выбіваца да цывлізацыі ніхто й ня думай.

У сёмыя клясі ў мяне з'явіліся два надзеіныя сябры: Валеры Шлыкаў ды Анатоль Рыбікаў. Вучыліся мы ў адной школе, разам шырваліся па горадзе і, урачце, тройца наша разгариула ў сценах роднай агульнаадукацыйнай СП № 2 змаганье на высокім іздзялалі біт-музыкі. Пачалося змаганье ўвесень 1969-га акцыяй, якую мы назвалі «сядзячыя страйк». Пісалі крэйдай на седале разламанага крэсла лёзунг «Hands off from Beatles!», сядалі, падчас вялікай пярэвры, на лесьвічным маршу і гучна білі ў ладкі. Ляпім дзевяць разоў у пэўным рytme: — ... —, а потым гараем: «Эгай!» Спыняні акцыю ў трох выпадках: 1) калі на лесьвіцы зляўляўся дырэктор школы А.З.Гердзюковіч, 2) настаўнік фізыкі й астрономіі Я.М.-Крылоў, 3) настаўніца матэматыкі М.Т.Любамудрава. Дырэктор мы падпрацоўваліся па рангу, а згаданых настаўнікаў прости паважалі.

Пачыналі акцыю ўтром, а не ўзабаве на прыступкі сталі прысаджвацца на вучні маладых клясіў. Адзін з іх, па прозвішчы Полазаў, наогул хадзіў за намі як

Алесь Чобат

Чатыры словы да Чэслава Мілаша

I.

Тут зіма заўсёды. Зіму называюць вечнай —
бо ня хоцьць лета. Бе лета лішнім бывае.
Тут съмяюцца толькі з таго, што ёсьць чалавечнасць.
І ўсё гэта клічуць... радзімай. Ці родным Краем.
Чэслau, мы з табой два кавалкі з кавалку мяса.
Нас парэзаў той, хто нашы Крэсы парэзаў.
А мне кажуць, кавалку, каб я хоць неяк трymаўся.
Бо хоць нехта мае застацца на гэтых крэсах.
Але што я тут маю мец? I чаго трymацца?
Бо — якога такога народу?! Якога Краю?!

Бо мяне ў беларусы — адрэзalі. Як цябе ў палякі.
І ўся розыніца, што ты зъехаў — а я месца ня маю.
Бо ты зъехаў там, дзе хоць knіgі ляжаць у сховах,
а на Крэсах ляжаць у сховах ня knіgі — макулятура.
Бо на Крэсах нас маюць ня ў сховах. Але ў акоах.
Бо на Крэсах жыве не культура —
але ўпраўленыне культуры.
Таму добра, што выехаў ты, дзякую Богу!
I жывым застаўся. I нават назад вярнуўся.
Але дарога вяртання — то не выгнаныя дарога.
Бо паехаць часам магчыма. Але мяне дзе вярнуцца.
А мяне ня выгналі. I на месцы ялча не забілі.
Пратаколаў допытai перад Страшным Судом
пакласыці — ня маю.
Мяне праста ў спакой пакінулі. I бацькамі спавілі.
I жыву цяпер. Да кладні, ужо дажываю...
Ты мне скажаш — гэта ня съмерць. А я ведаю тое.
Съмерць ня ў нашай съмерці. Бо съмерць у нашым спакой.
У Бяскрайі нашым. Якое завещацца Краем.
Тут інакш ня будзе. Но людзі другімі вя будуць.
Бо зямля застанецца такой, як была заўсёды.
I ўсе праўнукі — так, як прадзеды! —
своя душу забудуць.
Бо яны, як прадзеды, у той вёсцы будуть заўсёды.
Мне цяпер бяда — неяк дабрацца да Бэрклі.
Але як адсюль уцячы: бо куды, і хто мяне просіць?!

Мне няма дзе жыць. Мне няма дзе нават памерці.
Мая маці жывога са Скідля мяне выносіць.
Пахавай мяне там, дзе нядорага гэта будзе.
Бо зямлю пад магіламі ня клічіхіто радзімай.
А хоць спалаць мяне! I разъвеюць — як тыя індусы...
Чым той вечер горшы за дождж з падтутэйшай глінай?

II.

Я пішу да цябе так праста, як пішуць да брата.
Не старэйшага, меншага — а такога, які разумее.
Наша з табой Беларусь — то дээтэктар хлусьні
і дэтэктар праўды.
I дэтэктар робіць... Што ў съпеку, а што ў завею.
Тут відаць адразу, каго куды высялялі.
Чаго хоча народ. Яго войска. Яго прафэсурা.
Яго простиля людзі — і работнікі, і сяляне.
Дзе ідуць — ці стаяць? — іх палітыка і культура.
Тут Эўропа можа зрабіць для сябе заказынік:
да краёў разыліць Белавескую Пушчу з зубрамі
і сваім студэнткам на экспкурсіях нас паказваць:

K. M. Sapozhnikova. Касцёл у Горадні. 1935 г.

вось, маўляю, гэтаксама магло быць і з вами...
Але — каб зразумець! — то ў тым эўрапейскім музэі
трэба быць не студэнтам, а прыбітым
вісेव на съценцы...
Бальшавік, каб ня віснудзі, уцёк — бо ён разумее.
I цяпер у кожнай сукенцы безь яго
аж гарашь два каленцы.

III.

Але тут не заказынік будзе, а проста пустка.
З Крэсаў зробяць мяжу кіляметраў шэсцьсот шырынёю.
Съвет цяпер — як кавалак... шаграневай скуры.
Съвет съдзіскаецца — быццам гадзюка зімою.
Бо прыйшло пакаленіне падарожжаў і войнаў.
А прыйшло пакаленіне пэнсіянераў.
I таму Беларусь зрабілася вольнай...
Зь ёй рабі, што хочаш. Але — каб хто ды ведаў...

IV.

Ты мне скажаш: дзе цяпер беларусы?
Беларусы — тут. I ў тым цэлы клопат.
Бо жывуць — як да съмерці. Нават ня хлусяць.
Мы жыцьцё пражылі. А дзеці як хоцьць...
Тая вёска так хацела паехаць
з тae вёскі, хатаў, палёў і даляў,
што паехала ўрэшце — і так і едзе,
і чакае часу, як на вакзале.
Бог ня страшны. Хоць страшны. Баяцца людзі.
Бо ў Эвангельлі сказана — ясьней не бывае:
«той, хто мае, таму і дадзена будзе,
а таму адымецца, хто нічога ня мае».
I на тым прарабч міне ліст або споведзь,
бо сам ведаеш — часам з кожным бывае:
церпіш, церпіш, а потым прыйдзе і пойдзе...
Будзь здаровы. А Край і так датрывае.

2000, жнівен

I СТАРЫЯ КАПЕЛЮШЫ

на павадку і мы даручалі яму тримаць «лёзунг». На лесьвіцы кожнага разу ўтвараўся затор: дзяўчыны-дзесяціклясніцы з пагардаю праз нас пераступалі, кранаючыся спадніцамі нашых вушэй, пераступалі ѹ маладыя настаўні-

цы, а адна зь іх, «англічанка» па прозвішчы Талкушкіна, пры гэтым узрушана мармытала: «Ужас, это просто ужас!»

Згадваючы нашыя «страйкі», кожнага разу думаю: бедныя настаўнікі, колькі мы вам крыўі

папсавалі! Аднак і мне, разам зь сябрамі, давялося паскакаць драздом па даху, прычым у літаральнym сэнсе гэтых словаў. З-за тых жа валасоў. Прыйдзем з Валерам у школу, зачэшам патлы за вушы, канцы піхнем за кляўнер; шыбуем па калідоры, увабраўшы галовы ў плечы, і раптам дырэктараў голас: «Шлыкаў з Мудровым! Да заняткаў не дапускаю!» Скрывелімся, вядома, рушым да выходу — нібыта ідзем у цырульню, — а як толькі дырэктар адверніцца, прасылізгваем, за ягонай съпінай, у клясу. Урэшце на ўваходзе сталі выстаўляць настаўніцкі пікет, каб не пускаць нас на заняткі. Але мы

й тут знайшли выйсце: сталі залязіць у школу па супрацьпажарнай лесьвіцы. Узълезем на дах, прабяжымся між антэнай і комінай — і нырцуем у люк. Лазілі цягам месяца, а то й болей — аж пакуль у школу не прыхеада нейкай праверка. Лесьвіца ішла акурат пад вокнамі настаўніцкай — правяральцы нас угледзелі і кінуліся пераймаць: сталі ціхенька ля драбінаў, што вялі на паддашкавы люк, а Толік Рыбікаў, які спускаўся першым, на ўгледзе — і скочыў некаму на галаву. На доле лямант, гармідар. Мы з Шлыкаўым нічога не зразумелі, перапудзіліся, спусціліся худзенька на зямлю, злавілі нейкага першаклясніка і загадалі выведаць: што там надарылася і наогул — якая апэраторыўная абстаноўка ў школе. Апэраторыўная абстаноўка, як высьветлілася, была складанай і мы ўрэшце выкінулі белы съязг: разъвіталіся з сваімі кудламі. Абкарналіся «пад нуль», і ня толькі наша тройца, але, на знак салідарнасці, і ялча некалькі чалавек, а адзін хлопец па прозывішчы Вазерскі нават пагалі галаву і змазаў (дзеля бліскі) палітурай.

На наступны дзень у клясу завітаў дырэктар школы і, першым скажаць слова, цяжка ўздыхнуў. «Мне толькі што тэлефанавалі з гарадзкога камітэту партыі... — у гэтым месцы дырэктар зрабіў паўзу, чакаючы, што твары наша прасякнущы законнай трывогай і, не дачакаўшыся, працягваў, — пыталіся, ці ня з нашай гэтай школы выйшла шайка брытагалowych?» Запанавала зацягтая ціша, якую парушыў Валер Шлыкаў: «Дык вам не дадаць... Даўгія валасы — дрэнна, паstryгліся — зноў дрэнна...» Дырэктар у адказ пацёр лоб і моўкі махнуў рукой.

Праз месяц у школу ізноў паталефанавалі з гарадзкога камітэту партыі. Гэтым разам пытанье было наступным: чаму ваша вучні ходзяць ля гаркому ў капелюшы? Мы й сапраўды хадзілі ў капелюшах, прычым узору 50-х гадоў — з высокім верхам і выдзярнутым нутром. Замест школьнічых тэракт у нашай тройцы былі адноўкавыя гаспадарчыя сумкі з процім адумысловыя прарэзаных дзірак і надпісам чырвонай фарбай: BEAT (фарба, праўда, не ўзабаве аблезла), а аправенныя мы былі ў вельзетавыя пінжакі і індыйскія джынсы «Miltons» (сапраўдныя фірмовыя джынсы ў школе меў толькі Пецька Прахаронак — яму іх даслаў родны дзядзька з Нью-Ёрку). Кацаплі таксама былі адмысловыя. Мы іх самі фарбавалі: завязвалі вузламі белыя сарочки, укідавалі ў анілінавы фарбавальнік, пасыля развязвалі і атрымліваліся даволі арыгінальная расфарбоўка. Было тое-сёе і з дэмісзону: Рыбікаў цягнуў скураны (часінаў фінскай кампаніі) танкісцкі палітон, а я такі ж даўжэнны «малянкоўскі» пыльнік з патаенными

гузікамі, які падпярэзваў пяньковай вяроўчынай. Блukaючы ў такіх строях па горадзе, часцяком фатаграфаваліся на прыступках гаркому (у Рыбікава быў фотаапарат «Зеніт») і партыйныя круцілі відочна ўспрымалі гэта як непавагу да «святога» месца. А магчыма бачылі ў нашых асобых пародыю на сябе, бо ж яны тою парою таксама хадзілі ў капелюшах ды шэрх пыльніках.

У наших выхрыках, як атрамант скрэзь бібулу, стала прабівацца палітычная падкладка і нашу тройцу напрасту авабязаны былі паставіць на адмысловы ўлік. А можа і паставілі, пасля таго, як я вывесіў на дошцы школьнічых аўяваў расклад трансляцыйнай канцэртаў папулярнай музыцы шэрту заходніх радыёстанцыяў. Сярод іх былі «Voice of America», «Radio Sweden» і румынская праграма «Radio Free Europe». Дарэчы, лепши ад астатніх у нашых краёх прымалася Швэція. З тae нагоды я часцяком пасылаў на «Radio Sweden» музычныя заяўкі і хадзіў на Тамара Юхансен — рэдактарку музпраграм, і ейны калега Ульф Цэдэнюс майго імя не называлі, заяўкі заўсёды выконваліся. А дзесяці напарэдні Новага, 1971 году Віцька Бушчук — ён вучыўся ў паралельнай класе — па стравішчам сакреце паведамі, што двух ягоных сяброў «цигали ў кантру» і дапытваліся: хто зь іх пісаў лісты на заходнія радыё? Мяне, праўда, гэтым разам нікуды не цягальі — лісты я не падпісваў і ўкідваў, дзеля канспірацыі, у суседнім Палацку. Павезлі мяне ў КГБ толькі праз чатыры гады. I ўжо не як запятага бітніка, а як беларускага нацыяналіста.

Віцэс Мудроў

